

Metodas:

LŪKESČIAI IR REIKALAVIMAI

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Sustiprinti jaunų žmonių suvokimą apie tai, kaip jų lūkesčius ir galimybes riboja lyčių stereotipai bei moteriškumo ir vyriškumo normos; susipažinti su suvokimo, lūkesčių ir apribojimų temomis, su kuriomis susiduria jaunimas, atsižvelgiant į lyčių lygybės normas; padidinti supratimą apie tai, kaip lyčių normos yra susijusios su nelygybės ir diskriminacijos patirtimi jaunų žmonių gyvenime.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Žymekliai kiekvienam dalyviui, penki dideli popieriaus lapai, siena, lipni juostelė.

Pasiruošimas:

Parengti klausimus diskusijai.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

60 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 15-20.

Eiga:

- 5 didelius popieriaus lapus pakabinkite ant sienos.
- Kiekviename jų pažymėkite vieną kontekstą, siejamą su lūkesčių moterims ir vyrams formavimu: MOKYKLA, ŠEIMA, DRAUGAI, VISUOMENĖ, PARTNERIS (-Ė).
- Kiekvieną lapą padalinkite į dvi dalis vertikaliai: vienoje pažymėkite „Vyrai“, kitoje – „Moterys“.
- Paprašykite dalyvių kelias minutes pamąstyti, ko iš merginų ir vaikinų tikimasi kiekviename ant lapų pažymėtame kontekste (šią užduoties dalį jie turi atlikti individualiai) ir užrašykite ant didžiojo lapo atitinkamoje dalyje. (10 min.)
- Kai pildymo etapas baigtas, suskirstykite dalyvius į penkias grupes.
- Kiekviena grupė turi aptarti vieno lapo turinį. (15 min.)

Galima vadovautis šiais klausimais:

- Kokius skirtumus pastebite, kai palyginate lūkesčius ir reikalavimus, keliamus merginoms ir vaikinams?
  - Kaip tai galėtų paveikti jų profesinį pasirinkimą?
  - Ką norėtumėte pakeisti?
  - Kaip, jūsų manymu, tai galėtų būti pakeista?
- Leiskite kiekvienai grupei pristatyti savo įžvalgas. (25 min.)
  - Bendrai aptarkite grupių pastebėjimus, vadovaudamiesi žemiau pateiktais klausimais. (10 min.)

Klausimai diskusijai:

- Ką dalyviai galvoja apie savo darbo rezultatus?
- Ar kas nors nustebino? Jei taip, kodėl?
- Kas formuoja šiuos lūkesčius?
- Ar moterys ir vyrai gali (pilnai) juos įgyvendinti?
- Kaip mes (sąmoningai ar nesąmoningai) skatiname šiuos lūkesčius?
- Kokį poveikį šie lūkesčiai daro profesiniam pasirinkimui?
- Kaip galėtume paskatinti permainas?

Metodo taikymo tikslai:

Pasitelkus „minčių lietu“, padėti suprasti socialinės lyties sąvokos esmę, socialinių moterų ir vyrų vaidmenų ypatumus, kurie susiję su skirtingais šiuolaikinės visuomenės lūkesčiais moterims ir vyrams.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į neigiamą lyčių stereotipų poveikį merginų ir vaikinų kasdieniam gyvenimui ir profesiniam pasirinkimui. Šiuo pratimu siekiama paaikškinti merginų ir vaikinų socializacijos skirtumus ir lyčių nelygybę. Diskusijoje atskleidžiama, kaip sudėtinga keisti įsisąmonintą ir „priimtina“ suvokimą apie moteriškumą ir vyriškumą.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Taikant šį metodą, galima platesnę diskusiją apie lyčių stereotipų poveikį vaikinams renkantis profesiją globos ekonomikos sferoje. Papildomai, galima diskusija apie tai, kaip įveikti hegemonines vyriškumo normas ir prietarus bei kaip paskatinti vaikus rinktis netipines profesijas.

Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:

Siūloma diskutuoti apie lūkesčių ir reikalavimų neatitikimą šiuolaikinėje visuomenėje ir to poveikį merginų ir vaikų kasdienybei, jų saviraiškai ir galimybėms rinktis profesijas, kurios atitiktų individualius poreikius ir norus.

Šaltiniai:

Mediterranean Institute of Gender Studies (2012). *Youth4Youth: A manual for Empowering young people in preventing gender-based violence through peer education.*

www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Y4Y-Manual_digital_v12.pdf

Van der Veur, D., Vrethem, K., Titley, G., Tóth, G. (2007). *Gender Matters. A manual on addressing gender-based violence affecting young people.* Council of Europe

<http://eycb.coe.int/gendermatters/>

Metodas:

PASIVAİKŠČIOJIMAS

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Lyčių stereotipai, vaikų ir merginų socializacija, lyčių nelygybė.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Didelis popieriaus lapas arba lenta, ant kurios būtų galima užrašyti klausimus (neprivaloma).

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

Apie 45 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 6-20.

Eiga:

- Paaiškinkite dalyviams, kad kai pasakysite žodį „vaikščiokit!“, jie turi kuo greitesniu žingsniu pradėti vaikščioti po kambarį. Kai sušuksite „stop!“, dalyviai turės sustoti vienas prieš kitą poromis.
- Dalyviams sustojus poromis, jie turės dvi minutes atsakyti į jūsų paskelbtą klausimą. Po dviejų minučių, sušukite „vaikščiokit!“ ir leiskite dalyviams vėl išsibarstyti po kambarį iki kol pasakysite „stop!“. Po antrojo „stop!“ dalyviai turės iš naujo sustoti poromis ir atsakyti į jūsų paskelbtą antrąjį klausimą. Tęskite pratimą iki kol grupės atsakys į visus klausimus.

Klausimai:

- Apibūdinkite tipinį moterišką / vyrišką užsiėmimą, kurį jums patinka daryti (moterys apibūdina moterišką, o vyrai - vyrišką veiklą).
- Apibūdinkite tipinį moterišką / vyrišką užsiėmimą, kurio nemėgstate daryti (moterys apibūdina moterišką, o vyrai - vyrišką veiklą).
- Apibūdinkite netipinį moterišką / vyrišką užsiėmimą, kurį mėgstate veikti.
- Apibūdinkite netipinį moterišką / vyrišką užsiėmimą, kurį norėtumėte daryti, bet negalite dėl galimai neigiamos visuomenės reakcijos.

Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į lyčių stereotipus bei socializaciją, atsiskleidžiančius per asmeninę dalyvių patirtį. Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas parodo, kaip lyčių stereotipai riboja merginų ir vaikų pasirinkimus. Nors metodo centre - asmeninės žmonių patirtys, diskusijų metu, mokymų vadovas gali atkreipti dėmesį ir į platesnį lyčių stereotipų poveikį, nustatantį bei reguliuojantį merginų ir vaikų socialinio elgesio normas. Mokymų vadovas taip pat gali atkreipti dėmesį į neigiamas pasekmes, išstinkančias tuos, kurie ryžtasi laužyti šias normas.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į neigiamą lyčių stereotipų poveikį merginų ir vaikų kasdieniam gyvenimui.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikams?

Nors šio metodo metu tiesiogiai neaptariamoms vaikų galimybės rinktis profesijas globos ekonomikos sferoje, vis dėlto gali būti, jog diskusijos metu patys dalyviai užduos klausimus, susijusius su lyčių stereotipų poveikiu profesiniams pasirinkimams.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šis metodas skatina mąstyti apie netradicinio, stereotipais neparemto elgesio modelius.

Tolesni žingsniai:

Po šio įvadinio pratimo apie lyčių stereotipus bei socializaciją, galima taikyti kitus metodus, kuriuose išsamiau aptariamos neigiamos lyčių stereotipų pasekmės merginų ir vaikinų kasdiniame gyvenime.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Klausimai potencialiai gali sustiprinti stereotipinį mąstymą, jog egzistuoja išskirtinai „moteriški“ arba „vyriški“ užsiėmimai.

Šaltiniai:

Amnesty International. Making rights a reality. Gender Awareness Workshops. 2004.

Metodas:

SOCIALINĖ LYTIS DĖŽĖJE

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Pastebėti ir suprasti visuomenei būdingus socialinius lyčių stereotipus, kuriuos formuoja žiniasklaida; suprasti savo požiūrį į klausimus, susijusius su socialine lytimi; pastebėti neigiamą stereotipų poveikį, jų įtaką moterų ir vyrų gyvenimui; suprasti, kaip sukuriamos socialinės lyčių normos, susijusios su profesiniu pasirinkimu.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Žurnalai su pramogų pasaulio žvaigždėmis, kartoninės dėžės (arba dideli popieriaus lapai), rašikliai, žirklys, klijai ar lipni juostelė, kitos koliažui reikalingos priemonės, darbo instrukcijų lapai.

Pasiruošimas:

Parengti klausimus diskusijai.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

60 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 15-20.

Eiga:

- Suformuokite mažas grupes: pusė jų dirbs su moteriškais stereotipais, o kita pusė - su vyriškais.
- Naudodami žurnaluose rastus straipsnius ar nuotraukas, kurie atspindi lyčių stereotipus, paprašykite dalyvių dekoruoti dėžes (sukurtus plakatus), pavadintus „Moterys“ arba „Vyrų“. Šios dėžės (plakatai) atspindės „socialinę lytį dėžėje“. Darbo rezultatus aptarkite diskusijoje.

Klausimai diskusijai:

- Kaip, jūsų nuomone, turėtų elgtis ir atrodyti mergina? Kas lemia jos populiarumą?
- Kaip, jūsų nuomone, turėtų elgtis ir atrodyti vaikinai? Kas lemia jo populiarumą?
- Kas suformavo tokią jūsų nuomonę?
- Kada pradėdame mokytis šių nuostatų? Kas mus moko?
- Kuo skiriasi lūkesčiai merginų ir vaikinų elgesiui, profesiniam pasirinkimui?
- Ar lengva merginoms ir vaikinams likti „dėžėje“?
- Kas atsitinka, jei jie neatitinka „dėžės“ apibrėžtų normų?
- Kaip su jais elgiasi bendraamžiai, mokytojai, tėvai, visuomenė?
- Kas atsitinka, kai žmonės atitinka „dėžės“ normas?
- Kokie yra buvimo „dėžėje“ plusai ir minusai?

Metodo taikymo tikslai:

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas padeda suprasti ir pastebėti, kaip populiarioji kultūra bei žiniasklaida kuria ir stiprina lyčių stereotipais grindžiamas socialines normas. Taikant šį metodą taip pat atkreipiamas dėmesys į neigiamą lyčių stereotipų poveikį merginų ir vaikinų pasirinkimams ir lūkesčiams.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į neigiamą lyčių stereotipų poveikį merginų ir vaikinų kasdieniniam gyvenimui. Šiuo pratimu siekiama paaiškinti sąsają tarp merginų ir vaikinų socializacijos skirtumų ir lyčių nelygybės. Diskusijoje atskleidžiama, kaip sudėtinga keisti įsisąmonintą ir „priimtą“ suvokimą apie moteriškumą ir vyriškumą.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Taikant šį metodą, galima platesnė diskusija apie lyčių stereotipų poveikį vaikinams renkantis profesiją globos ekonomikos sferoje. Papildomai, galima parodyti, kaip socializacijos pagalba išmokstama prisitaikyti prie lyčių stereotipų ir socialinių normų. Svarbu paminėti, jog tokių pavyzdžių, kokia turėtų būti „tikra“ moteris arba „tikras“ vyras, galima rasti ne tik žurnaluose, bet ir kituose populiariosios kultūros platformose.

Variacijos:

Šis metodas gali būti atliekamas ir šiek tiek kitaip.

Paruoškite tuščią smiginio lentą ir lapą, ant kurio bus rašomi dalyvių taškai.

- Paprašykite dalyvių skalėje nuo 0 iki 100 pažymėti, kiek jie atitinka „dėžės“ reikalavimus (0 – „ne dėžėje“, 100 – „dėžės centre“).
- Smiginio lentoje centras žymi 100; kuo toliau nuo centro, tuo didesnis neatitikimas „dėžės“ normoms.
- Pažymėjus, aptarkite rezultatus.

Klausimai diskusijai:

- Ką pastebite nubraižytoje smiginio lentoje?
- Kaip jaučiatės dėl to, kad neatitinkate „dėžės“ reikalavimų?
- Kaip jaučiatės, kai turite prisitaikyti, kad galėtumėte būti „dėžėje“?
- Ką manote apie tuos, kurie neatitinka „dėžės“ reikalavimų?

Laukiami rezultatai: dauguma dalyvių pastebės, kad jie neatitinka stereotipinių „dėžės“ reikalavimų. Padėkite jiems suprasti, kad jie yra išskirtinės asmenybės ir turi teisę būti gerbiami ir turi gerbti kitus.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Siūloma diskutuoti apie tai, kaip merginų ir vaikinų galimybės laisvai rinktis profesijas yra suvaržomos dėl neigiamų lyčių stereotipų ir socialine lytimi pagrįstu elgesio reikalavimų. Taip pat siūloma diskutuoti apie tai, kaip tam tikros institucijos (pavyzdžiui, žiniasklaida) sukuria stereotipines moteriškumo ir vyriškumo normas, ir kokie yra būdai šias normas keisti.

Šaltiniai:

Mediterranean Institute of Gender Studies (2012). *Youth4Youth: A manual for Empowering young people in preventing gender-based violence through peer education.*

www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Y4Y-Manual_digital_v12.pdf

Van der Veur, D., Vrethem, K., Titley, G., Tóth, G. (2007). *Gender Matters. A manual on addressing gender-based violence affecting young people.* Council of Europe

<http://eycb.coe.int/gendermatters/>

Metodas:

GERAS, GERESNIS, GERIAUSIAS

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Padėti suprasti, kad esame socializuoti vienas savybes vertinti kaip vyriškas, o kitas - kaip moteriškas, ir jas priimti kaip teigiamas arba neigiamas; atskleisti beveik automatišką socialinio vertinimo prigimtį ir jo poveikį profesijos pasirinkimui.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Trys kortelių rinkiniai su skirtingomis savybėmis (sąrašas pateiktas žemiau), darbo instrukcijos kiekvienai grupei. Medžiaga darbui turi būti paruošta iš anksto.

Pasiruošimas:

Kortelių rinkinys

Priklausomybė	Savarankiškumas
Jausmingumas	Racionalumas
Objektyvumas	Subjektyvumas
Nuolankumas	Dominavimas
Pasyvumas	Aktyvumas
Lyderystė	Paklusnumas
Drąsa	Atsargumas
Prisitaikymas	Sprendimų priėmimas
Konservatyvumas	Novatoriškumas
Subtilumas	Tiesumas

Darbo instrukcija A grupei

Skiltys: Moteriška, Vyriška

Vienos savybės laikomos labiau moteriškomis, kitos – vyriškomis. Priskirkite korteles vienai iš skilčių. Dirbkite kuo greičiau, per ilgai nesvarstydami.

Darbo instrukcija B grupei

Skiltys: Teigiamas (pageidaujamas), Neigiamas (nepageidaujamas)

Vienos savybės laikomos labiau teigiamomis ar pageidaujamos, kitos – neigiamomis ar nepageidaujamos. Priskirkite korteles vienai iš skilčių. Dirbkite kuo greičiau, per ilgai nesvarstydami.

Darbo instrukcija C grupei

Skiltys: Socialinės srities profesijos, Nesocialinės srities profesijos.

Vienos savybės yra labiau siejamos su socialinės, o kitos – technologinės / inžinierinės srities profesijomis. Priskirkite korteles vienai iš skilčių. Dirbkite kuo greičiau, per ilgai nesvarstydami.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

60 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 15-18.

Eiga:

- Kiekviena kortelėje pateikta savybė turi sau priešingą, todėl gerai jas išmaišykite, kad šis faktas nebūtų akivaizdus.
- Paruoškite darbo lapą A grupei. Jis turi būti padalintas į dvi lygias skiltis su antraštėmis „Moteriška“ ir „Vyriška“. Taip pat paruoškite A grupės darbo instrukciją (žr. pavyzdį).
- Paruoškite darbo lapą B grupei. Jis turi būti padalintas į dvi lygias skiltis su antraštėmis „Teigiama (pageidaujama)“ ir „Neigiama (nepageidaujama)“. Taip pat paruoškite B grupės darbo instrukciją (žr. pavyzdį).
- Paruoškite darbo lapą C grupei. Jis turi būti padalintas į dvi lygias skiltis su antraštėmis „Socialinės srities profesijos“ ir „Technologinės / inžinierinės srities profesijos“. Taip pat paruoškite C grupės darbo instrukciją (žr. pavyzdį).

- Suformuokite tris vienodo dydžio grupes ir paprašykite atsisėsti atskirai, kad nekontaktuotų.
- Išdalinkite vokus su kortelėmis ir darbo instrukcijomis. Paaiškinkite, kad dalyviai turi vadovautis nurodymais ir dirbti kiek galima greičiau, ilgai nemąstydami (skirkite 10 min.)
- Kai užduotis atlikta, paprašykite visų susirinkti kartu.
- Ant didelio popieriaus lapo (lentos) užrašykite „Moteriška“ ir „Vyriška“ ir paprašykite A grupės perskaityti savybes, kurias priskyrė „moteriškai“ skilčiai.
- Po kiekvienos savybės paprašykite, kad B grupė pasakytų, „teigiamai“ ar „neigiamai“ skilčiai jie priskyrė šią savybę ir pažymėkite „+“ arba „-“.
- Kai A ir B grupės pagarsins savo darbo rezultatus, paprašykite C grupės pateikti savo įžvalgas, kokiai profesinei sričiai buvo priskirtos vienos ar kitos savybės. Ko „+“ ar „-“ daugiau surinko socialinės srities profesijoms priskirtos savybės?

Klausimai diskusijai:

- Ką sako darbo rezultatai?
- Ar rezultatai jus nustebino? Kurie? Kodėl?

Pastaba: svarbu atkreipti dėmesį į kai kuriuos būdingus dalykus. Savybės „moteriškoje“ dalyje dažniausiai žymimos minusais, o „vyriškos“ - plusais:

- Ką dalyviai mano apie šiuos skirtumus?
- Iš kur atsiranda šie skirtumai?
- Savybių skirstymas į vyriškas ir moteriškas yra tikslus ar stereotipinis?
- Kaip išmokstame lyčių stereotipų?
- Kaip stereotipai veikia mūsų vertinimus apie kitus vyrus ir moteris?
- Kaip tai veikia mūsų požiūrį į tam tikras profesijas ir profesinį pasirinkimą?
- Ką galima padaryti, kad išvengtume neigiamų stereotipų pasekmių?
- Kokį poveikį socialiniai lyčių stereotipai daro žmonėms, kurie jų neatitinka?

Metodo taikymo tikslai:

Pastebėti, kaip lyčių stereotipai bei socialinės normos paveikia mūsų suvokimą, kokia turi būti mergina ar vaikinai. Suvokti, kaip lyčių stereotipai bei socialinės normos apriboja merginų ir vaikinių profesinių pasirinkimų galimybes.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į neigiamą lyčių stereotipų poveikį merginų ir vaikinių kasdieniniam gyvenimui ir profesiniam pasirinkimui. Šiuo pratimu siekiama paaiškinti merginų ir vaikinių socializacijos skirtumus ir lyčių nelygybę. Diskusijoje atskleidžiama, kaip sudėtinga keisti įsisąmonintą ir „priimtina“ suvokimą apie moteriškumą ir vyriškumą.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Taikant šį metodą, galima platesnė diskusija apie lyčių stereotipų poveikį vaikinams renkantis profesiją globos ekonomikos srityje. Šiuo metodu siūloma atkreipti dėmesį į būdus, kuriais galima mesti iššūkį socialinėms normoms ir paskatinti vaikus rinktis netipines profesijas.

Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:

Siūloma diskutuoti apie tai, kaip merginų ir vaikinių galimybės laisvai rinktis profesijas yra suvaržomos dėl neigiamų lyčių stereotipų ir socialine lytimi pagrįstų elgesio reikalavimų. Taip pat siūloma diskutuoti apie tai, kaip tam tikros institucijos sukuria stereotipines moteriškumo ir vyriškumo normas, ir kokie yra būdai šias normas keisti.

Šaltiniai:

Mediterranean Institute of Gender Studies (2012). *Youth4Youth: A manual for Empowering young people in preventing gender-based violence through peer education.*

www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Y4Y-Manual_digital_v12.pdf

Van der Veur, D., Vrethem, K., Titley, G., Tóth, G. (2007). *Gender Matters. A manual on addressing gender-based violence affecting young people.* Council of Europe

<http://eycb.coe.int/gendermatters/>

Metodas:

TIPINĖ TRISDEŠIMTMEČIO VYRO DIENA

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Suvokti savo pačių ateities lūkesčius, profesinius planus.

Tikslinė grupė:

Mokytojai ir profesinio orientavimo konsultantai, dirbantys su vyresniais nei 12 m. berniukais.

Reikmenys:

Rašymo priemonės, popieriaus lapai.

Pasiruošimas:

Parengti klausimus diskusijai.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

Apie 45 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 6–10.

Eiga:

- Kiekvienam dalyviui išdalinkite po rašymo priemonę ir popieriaus lapą.
- Dalyviai turėtų sėdėti atsipalaidavę, jeigu nori - ir užmerkę akis.
- Užduokite keletą klausimų apie vaikinų galimą ateitį, kai jie bus trisdešimtes:
  - o Kada atsikeli ryte?
  - o Kur eini?
  - o Kas šalia tavęs sėdi?
  - o Ar tu vienas?
  - o Kur ir ką valgai pusryčiams?
  - o Kur dirbi? Ar sutari su bendradarbiais?
  - o Ar turi vaikų?
  - o Kiek laiko per dieną praleidi būdamas su savo vaikais?
- Kuo daugiau klausite klausimų, tuo detaliau dalyviai galės įsivaizduoti savo ateitį. Kai paklausite visų klausimų, leiskite dalyviams per 5 - 10 min. užrašyti, kaip jie įsivaizduoja tipinę dieną, kai jiems bus 30 m.
- Jei bus norinčių, leiskite dalyviams pasidalinti savo ateities planais su kitais.

Klausimai diskusijai:

- Ar tavo ateities perspektyvos pozityvios ar nelabai?
- Kas nustebino / sudomino / suintrigavo kitų dalyvių ateities planuose?
- Ar manai, jog gali pasiekti savo užsibrėžtų ateities tikslų? Jei taip, ko tau prireiks tikslui pasiekti (pavyzdžiui, išsilavinimo, darbo patirties, finansinės paramos, pozityvios socialinės aplinkos, kt.)?

Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodu siekiama didinti vaikinų sąmoningumą, skatinti mąstyti apie savo ateities, profesinius planus. Šiuo metodu taip pat siekiama atkreipti vaikinų dėmesį į lyčių stereotipais grįstas nuomones apie darbą, rūpybą.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Taikant šį metodą, galima kvestionuoti stereotipais grįstas vaikinų profesines ambicijas.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Prieš pradėdant metodą, svarbu paaiškinti, jog išsakyti ateities lūkesčiai turėtų būti realistiški. Kitaip tariant, šie lūkesčiai neturėtų būti tokie, kaip, pavyzdžiui, “atsikeliu 11 val. ir nusiperku pilį” ir panašiai. Po šio metodo dalyviai gali jaustis nesaugiai dėl savo ateities (pavyzdžiui, pripažinti ligos, bedarbystės, karo baimę).

Šaltiniai:

Miguel Diaz and Rolf Tiemann (2006): Methoden zur Förderung sozialer Kompetenzen und zur Berufs- und Lebensplanung von Jungen. Ein Reader für die soziale Gruppenarbeit mit Jungen erstellt vom Bremer Jungen Büro und dem Projekt Neue Wege für Jungs. N.N.: N.N., 31-32.

Metodas:

PROFESIJŲ STATUSAS

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Apmokamas ir neapmokamas darbas, darbas socialinėje srityje.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Didelis popieriaus lapas, skirtingų spalvų žymekliai, porų kortelės, apibūdinančios šeimines padėties poroje (pavyzdžiui, abu vyrai ir žmona turi darbą pilnu etatu; vyras dirba pilnu etatu, o žmona rūpinasi vaikais ir namų ruoša; žmona dirba pilnu etatu, o vyras ieško darbo; abu vyrai ir žmona turi darbą pilnu etatu bei du vaikus).

Nors pateiktuose pavyzdžiuose šeiminių padėties yra išskirtinai heteronormatyvios, galimi ir skirtingi šeiminių padėčių aprašymai (pavyzdžiui, homoseksualių porų). Aprašymuose taip pat galima paminėti porų socialinę ar finansinę padėtį.

Pasiruošimas:

Parengti porų korteles iš anksto.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

60 min.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 6-20.

Eiga:

- Pasiteiraukite dalyvių, kokie, jų nuomone, yra „darbo“ požymiai (kitais tariant, ko reikia veiklai, kad laikytume ją darbu), ir užrašykite juos ant didelio popieriaus lapo.
- Paprašykite dalyvių išrinkti svarbiausius požymius, kurių pagalba būtų galima sukurti „darbo“ apibrėžimą. Šį apibrėžimą užrašykite ant didelio popieriaus lapo.
- Suformuokite mažesnes grupes ir kiekvienai grupei duokite po du popieriaus lapus.
- Ant popieriaus lapų kiekviena grupė turi nupiešti 24 valandų laikrodį.
- Grupėms duokite po vieną porų kortelę ir paprašykite kiekvienai laikrodžio valandai užrašyti veiklą, kuria užsiima žmogus poroje.
- Paprašykite dalyvių kiekvieną veiklą pažymėti nurodytu būdu:
  - Uždėkite „+“, jeigu veikla atitinka darbo apibrėžimą;
  - Uždėkite „-“, jeigu veikla neatitinka darbo apibrėžimo;
  - Uždėkite „?“ šalia tų veiklų, dėl kurių nesate tikri;
  - Apibraukite bet kokią veiklą, kuri yra apmokama.
- Paprašykite kelių grupių pasidalinti savo įžvalgomis.

Klausimai diskusijai:

- Kiek nurodytų veiklų laikoma darbu?
- Kiek iš veiklų, laikomų darbu, yra apmokamos?
- Kiek apytiksliai kainuotų pasamdyti darbuotoją atlikti visų veiklų, kurios nebuvo laikomos darbu?
- Ar visos veiklos, kurias pažymėjote kaip darbą, yra nemalonios ir sunkios atlikti?
- Ar visos veiklos, kurias pažymėjote kaip ne darbą, yra malonios ir lengvos atlikti?
- Kaip skirtingos porų situacijos paveikė darbo/ne darbo supratimą bei kiekį?

Metodo taikymo tikslai:

Šis metodas taikomas, norint pabrėžti lyčių stereotipais grindžiamą darbų pasiskirstymą, kuris lemia tai, jog moterys dažniausiai užsiima neapmokamu darbu namuose. Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į skirtingus apmokamo ir neapmokamo darbo apibrėžimus, neapmokamo darbo svarbą.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šiuo metodu siekiama parodyti, kaip lyčių stereotipai ir socialinės normos daro įtaką tam, jog darbai globos ekonomikos srityje, kuriuos dažniausiai dirba moterys, yra nuvertinami, nepripažįstami kaip „tikri“.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šiuo metodu tiesiogiai nesiekama siūlyti įvairesnių profesinių galimybių vaikinams. Kita vertus, taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į globos, neapmokamo darbo svarbą bei kelia klausimus, kodėl tokio pobūdžio darbas nėra pakankamai vertinamas.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šiuo metodu siekiama paskatinti kitokį darbo ir globos suvokimą, kurie nėra paremti lyčių stereotipais. Taip pat šiuo metodu vaikinai yra netiesiogiai skatinami rinktis netipines profesijas globos srityje.

Tolesni žingsniai:

Kadangi šis pratimas skatina kitokį požiūrį į darbą ir globą, jis galėtų būti sekamas detalesniu metodu, kuris ragintų vaikus pasirinkti profesijas socialinėje sferoje.

Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:

Diskusija potencialiai gali sustiprinti stereotipinį mąstymą, jog neapmokamas darbas nėra „tikras“ darbas ir dėl to gali būti nuvertinamas. Svarbu, kad mokymų vadovas parodytų neapmokamo darbo svarbą bei jo sąsajas su lyčių stereotipais.

Šaltiniai:

Amnesty International. Making rights a reality. Gender Awareness Workshops. 2004 (available on-line).

Metodas:

MERGINOS / VAIKINAI MANO GRUPĖJE

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Pastebėti įvairovę tarp merginų ir vaikinų grupėse; suprasti savo pačių santykį su vaikais / jaunimu bei vaikų / jaunimo tarpusavio santykius.
Tikslinė grupė:
Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.
Reikmenys:
Užduočių lapai.
Pasiruošimas:
Parengti pakankamai užduočių lapų (priklausomai nuo dalyvių skaičiaus).
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
30 - 120 min.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 20.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none"> - Išdalinkite dalyviams po du užduočių lapus, kurių vieno viduryje užrašyta „Merginos mano grupėje“, o kito viduryje - „Vaikiniai mano grupėje“. - Kiekvienas dalyvis ant duoto užduočių lapo turi parašyti savo grupėje esančių žmonių vardus ir atsakyti į užduočių lape nurodytus klausimus (žr. žemiau). Kiekvieno dalyvio aprašoma grupė priklausys nuo jo(-s) darbo specifikos (pavyzdžiui, aprašoma grupė gali būti mokyklos klasė, jeigu pratimo dalyvė(-is) yra mokytoja(-s). - Pabrėžkite, kad šio metodinio pratimo esmė yra ne tik atkreipti dėmesį į individualius skirtumus tarp merginų / vaikinų grupėje, bet taip pat ir pastebėti pačios grupės dinamiką. <p>Klausimai užduočių lape:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kokie yra šių merginų / vaikinų individualūs būdo bruožai? - Kokie yra šių merginų / vaikinų panašumai bei skirtumai? <p>Papildomi klausimai (neprivaloma atsakyti individualiai, juos gali užduoti mokymų vadovas):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kokios yra šių merginų / vaikinų patirtys (kur ir kaip jos / jie užaugo, ar turi brolių / seserų) - Kaip šios merginos / šie vaikinai jums prisistato? - Kaip merginos / vaikinai bendrauja tarpusavy? - Ar santykiai grupėse yra stabilūs? O gal besikeičiantys?

- Ar pastebite socialines hierarchijas tarp merginų / vaikinių?
- Ar suprantate, kas yra hegemoniškas vyriškumas bei normatyvus moteriškumas?
- Kokias ateities perspektyvas turi šios merginos / šie vaikinai? Kaip jie suvokia karjerą, profesinius pasirinkimus, darbą socialinės rūpybos srityje?
- Kurias iš merginų / kuriuos iš vaikinių pastebite? Kam duodate daugiau dėmesio? Kam rodote daugiau palankumo?

Metodo taikymo tikslai:

Suprasti skirtingą mergaičių / berniukų grupės dinamiką; pastebėti sąsajas tarp individualizmo, kolektyvizmo, socialinio supanašėjimo procesų; išmokyti teigiamai paveikti jaunų žmonių socializacijos procesus.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į netikslingą merginų ir vaikinių kaip atskirų homogeniškų grupių suvokimą mūsų visuomenėje. Taikant šį metodą, pastebima elgesio įvairovė tarp individualių vaikų / jaunuolių, kuri leidžia metodo dalyviams apmąstyti savo pačių santykį su vaikais / jaunimu bei jiems keliamus lūkesčius, peršamas socialines normas.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Pasitelkus šį metodą galima pastebėti visą spektrą skirtingų vaikinių elgesio modelių, o tai - meta iššūkį lyčių stereotipų peršamai išvadai, jog visi vaikinai elgiasi bei mąsto panašiai.

Šaltiniai:

Author: Bernard Könnecke, developed in the project „Jungenarbeit und Schule“, among others (www.jungenarbeit-und-schule.de)

Further developed in the project “Implementation Guidelines for Intersectional Peer Violence Preventive Work” (www.igiv.dissens.de)

Metodas:
GLOBA YRA ŠAUNI / APIE GLOBĄ KITAIP
Temos, aptartos taikant šį metodą:
Pastebėti ir bandyti keisti savo pačių stereotipais grįstas pažiūras; akcentuoti pozityvius rūpybos (kaip visuomeninės vertybės, kaip darbo, kaip stereotipiniais lyčių vaidmenimis paremtos veiklos) bruožus.
Tikslinė grupė:
Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.
Reikmenys:
Didelis popieriaus lapas, rašymo priemonės, kortelės, ant kurių galima rašyti.
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
Iki 120 min. (30 min. metodo pristatymui ir trumpai diskusijai; 15 min. individualiam darbui; 30 min. diskusijai mažose grupėse; 45 min. bendrai diskusijai)
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 4 – 20.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none"> ● Metodo pristatymas ir trumpa diskusija (30 min.): pristatymo metu, mokymų vadovas turėtų ne tik paaiškinti, ką dalyviai turės daryti, bet taip pat ir surengti trumpą diskusiją apie tai, kokios yra vyraujančios visuomenės nuostatos apie globą. Metodų vadovas turėtų išskirti tris kategorijas, pagal kurias yra vertinama globa, ir paskatinti dalyvius sugalvoti argumentų, kurie paneigtų šiose kategorijose vyraujančias nuostatas: <ul style="list-style-type: none"> • Globa kaip visuomeninė vertybė / globa nėra visuomeniškai vertinga; • Globa kaip darbas, profesija / globa yra neperspektyvus ir sunkus darbas su mažu užmokesčiu; • Globa kaip stereotipiniais lyčių vaidmenimis grįsta veikla / globa yra natūralus darbas merginoms ir moterims, bet keistas ir nepriimtinas - vaikinams ir vyrams.   ● Individualus darbas (15 min.): dalyviai turi sugalvoti po vieną kontrargumentą vyraujančioms visuomenės nuostatomis kiekvienoje kategorijoje (globa kaip visuomeninė vertybė, globa kaip darbas, profesija, globa kaip stereotipiniais lyčių vaidmenimis grįsta veikla). ● Diskusija mažose grupėse (30 min.): dalyviai pasidalina pozityviais globos aspektais kiekvienoje kategorijoje ir juos užrašo ant kortelių. ● Bendra diskusija (45 min.): mokymų vadovas surenka korteles ir išskirsto jas pagal kategorijas. Bendrai aptariami dalyvių pastebėjimai.
Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodu nesiekama paneigti visuomenėje vyraujančių nuostatų apie globą, kurios iš dalies yra teisingos. Užtuot, šiuo metodu siekiama parodyti teigiamų globos bruožų, kurie paskatintų kitaip vertinti darbą globos ekonomikos sferoje.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas ne tik atkreipia dėmesį į lyčių stereotipais grįstą nuostatą, jog globa yra tik moterų sritis, bet ir skatina suvokimą, kad vyrai lygiai taip pat yra pajėgūs dirbti globos darbus kaip ir moterys. Šiuo metodu siekiama parodyti, jog, paskatinant vaikus rinktis netipines profesijas, naudos gauna ne tik paramos gavėjai (vaikai, pagyvenę žmonės, asmenys su negalia bei sergantieji), bet ir, apskritai, visa visuomenė.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikams?

Šiuo metodu siekiama ugdyti pozityvias nuostatas apie globą kaip visuomeniškai svarbią bei perspektyvią veiklą. Šios pozityvios nuostatos gali būti išsakomos profesinių konsultacijų metu, siekiant paskatinti vaikus rinktis netipines profesijas rūpybos srityje.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į tai, jog darbas rūpybos srityje gali būti naudingas, visuomeniškai vertingas bei perspektyvus.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Diskutuojant apie tai, jog vyrai taip pat yra pajėgūs ir tinkami dirbti rūpybos srityje, potencialiai gali sustiprėti dalyvių lyčių stereotipais grįstos nuostatos. Kita vertus, tai gali būti itin naudinga, norint atkreipti dėmesį į tai, kaip nereikėtų mąstyti apie rūpybą.

Taip pat svarbu nevengti diskutuoti apie negatyvius rūpybos darbo aspektus (tokius kaip blogos darbo sąlygos, menkas atlyginimas, darbo nuvertinimas). Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip galima suderinti pozityvius rūpybos darbo aspektus su rūpybos darbo realybe.

Šaltiniai:

Šis metodinis pratimas yra sukurtas Majdos Hrženjak „Boys in Care“ (BiC) projektui.

Metodas:

SOCIALINIS BAROMETRAS

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Apsikeitimas bei pasidalinimas skirtingomis nuomonėmis, paskata (savi)refleksijai.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai ir jaunimo darbuotojai, kurie dirba su vyresniais

nei 13 m. paaugliais.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 10 – 15.

Reikmenys:

Pakankamai erdvus kambarys, iš anksto paruošti teiginiai (žiūrėti žemiau), du popieriaus lapai: viename lape užrašyta „TAIP“ („sutinku“), o kitame – „NE“ („nesutinku“), lipni juostelė.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

15 – 60 min. (priklausomai nuo to, kiek naudojama teiginių, bei nuo to, ar užsiėmimo gale vyksta diskusija / refleksija).

Eiga:

- Priklijuokite „TAIP“ ir „NE“ popieriaus lapus ant sienų, esančių priešingose kambario pusėse. Ištuštinkite kambario erdvę, kad dalyviai galėtų laisvai vaikščioti nuo vienos pusės iki kitos (geriausia, jei atstumas tarp dviejų pusių yra apie 5 m.).
- Paprašykite dalyvių atsistoti ir paaiškinkite, jog „šis metodinis pratimas skirtas sužinoti jūsų asmeninę nuomonę duota tema. Tai nėra provokacija ar bandymas sukelti kontroversišką diskusiją – tai galėsime daryti po pratimo. O dabar norėčiau, kad paprasčiausiai išreikštumėte savo nuomonę, susipažintumėte su kitų nuomonėmis ir apsvarstytumėte, kodėl šios nuomonės, galbūt, išsiskiria. Perskaitysiu keletą teiginių, su kuriais jūs turėsite sutikti arba ne. Po kiekvieno teiginio, jūs turite nuspręsti, ar su juo sutinkate, ir, jei taip, tuomet paeikite vieną žingsnį link „TAIP“, jei ne, tuomet – link „NE“. Kuo labiau sutinkate, tuo arčiau prieikite prie „TAIP“ sienos, ir atvirksčiai. Viduryje yra nematoma linija, kuri reiškia, jog esate neutralioje pozicijoje – nei sutinkate, nei nesutinkate. Atsistokite ten, kur jaučiatės labiausiai komfortabiliai. Kai visi sustosite į atitinkamas vietas, kai kurių iš jūsų paklausu, kodėl stovite būtent ten. Paprašysiu, kad atsakytumėte į šį klausimą glaustai, maždaug 2 – 3 sakiniais, po to paskelbsiu kitą teiginį.“
- Mokymų vadovas turėtų paruošti mažiausiai 3 teiginius (geriausiai, 5 – 6). Teiginių skaičius priklauso nuo grupės atmosferos bei dinamikos. Perskaitykite pirmą teiginį, paprašykite dalyvių išreikšti savo nuomonę. Paklauskite kelių dalyvių (maždaug trijų), kodėl jie stovi būtent ten. Užtikrinkite, kad dalyviai dalinasi savo asmenine nuomone, o ne atsakinėja į vienas kito pasisakymus, kadangi tai galėtų sukurti priešišką atmosferą.
- Po 3 – 5 pasisakymų prasideda antras raundas. Perskaitykite kitą teiginį, šįkart apklauskite tuos, kurių dar neklausinėjote.
- Po paskutinio raundo paprašykite dalyvių atsisėsti.

Metodo taikymo tikslai:

Apsikeisti nuomonėmis apie lyčių stereotipus ir socialines normas, kritiškai pažvelgti į lyčių stereotipais grįstą darbo pasidalinimą, pastebėti teigiamus darbo rūpybos srityje aspektus.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Lyties aspektas bei lyčių stereotipai yra šio metodo centre. Šiuo metodu siekiama padėti dalyviams suprasti lyčiai jautrias problemas, paneigti visuomenėje gajų įsitikinimą, kad profesijos gali būti

skirstomos į „moteriškas“ ir „vyriškas“.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šio metodo metu akcentuojami teigiami darbo rūpybos srityje aspektai. Taip pat šiuo metodu skatinama kritiškai pažvelgti į tradiciniais lyčių vaidmenimis paremtą apmokamų / neapmokamų darbų pasiskirstymą tarp vyrų ir moterų.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šiuo metodu palaikomas asmeninis individų apsisprendimas, renkantis profesiją.

Variacijos:

Pagal pasirinktus teiginius galima sukurti tematinius užsiėmimus. Pavyzdžiui, jeigu norite atkreipti daugiau dėmesio į lyčių stereotipus, sukurkite klausimus, kurie akcentuoja lyties aspektą.

Rezultatai:

Po šio metodinio pratimo galite iškart pereiti prie kito. Vis dėlto, patariama paskirti šiek tiek laiko (savi)refleksijai. Galite pradėti apibendrinamąją diskusiją atviru klausimu, ar patiko užsiėmimas, kas jo metu nustebino. Paašškinkite dalyviams, kokias socialines problemas atspindi kiekvienas teiginys. Atkreipkite dėmesį į dalyvių stereotipais grįstas nuostatas.

Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:

- Geriausias dalyvių skaičius yra 10 – 16.
- Metodinio pratimo metu mokymų vadovas turėtų išlaikyti neutralią poziciją.
- Nei vienas iš dalyvių neprivalo pateisinti ar paašškinti savo nuomonės (vis dėlto, visi turėtų būti paskatinti ja pasidalinti).
- Šiuo pratimu galite paliesti daug galimai prieštaringų temų, priklausomai nuo pasirinktų teiginių.

Šaltiniai:

Blum, H., Knittel, G.: Training zum gewaltfreien Eingreifen gegen Rassismus und rechtsextreme Gewalt. Köln 1994 (Training on non-violent intervention against racism and right-wing extremist violence. Cologne 1994).

Teiginiai:

- Vyrų renkami savo profesijas pagal atlyginimą, o moterys – pagal socialinę įtaką.
- Rūpestis yra natūralesnė moterų savybė negu vyrų.
- Vyrų pedagogai iš pagrindų nesiskiria nuo moterų pedagogų. (Variacija: Vyrų slaugytojai rūpinasi pacientais kitaip nei moterų slaugytojos)
- Berniukams reikia daugiau vyrų pedagogų.
- Dauguma vyrų slaugytojų yra laikomi homoseksualiais.
- Profesijos rūpybos srityje užtikrina saugias darbo sąlygas ir socialines garantijas.
- Vyrų, dirbantys rūpybos srityje, turi daugiau galimybių užtikrinti savo darbo ir asmeninio gyvenimo balansą negu tie, kurie dirba kitose srityse.

Metodas:
PROFESIJŲ SĄRAŠAS
Temos, aptartos taikant šį metodą:
Lyčių nelygybė darbe.
Tikslinė grupė:
Mokytojai ir profesinio orientavimo konsultantai, kurie dirba su 12 m. vaikais.
Reikmenys:
Lentelė, kurioje išvardintos profesijos (žiūrėti žemiau, pavyzdys 1); lentelė, kurioje nurodoma motyvacija kiekvienai profesijai (žiūrėti žemiau, pavyzdys 2); didelis popieriaus lapas; skirtingų spalvų žymekliai.
Pasiruošimas:
Iš anksto paruoškite lentelių kopijas.
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
Apie 120 min.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 6 – 30.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none"> • Pirmiausia, pristatykite dalyviams lentelę su profesijų sąrašu. Priklausomai nuo grupės dalyvių poreikių, šis sąrašas gali būti ilgesnis arba trumpesnis. Paprašykite dalyvių individualiai užpildyti lentelę su profesijų sąrašu. Kiekvienai profesijai sąrašo dalyvis turėtų atsakyti, ar šis darbas: <ul style="list-style-type: none"> • Galėtų būti vienas iš potencialių profesinių / karjeros pasirinkimų; • Atitinka dalyvio profesines ambicijas ir tikslus; • Neatitinka dalyvio profesinių ambicijų ir tikslų.   <p>Svarbu, kad dalyviai paaiškintų savo pasirinkimus. Paskatinkite jaunuolius ne apsiriboti trumpais atsakymais, kaip „man nepatinka“ arba „man nerūpi“, o pagrįsti savo nuomonę keliais trumpais sakiniais (pavyzdžiui, „man šis darbas nepatinka, nes man jis atrodo nuobodus ir monotoniškas“, „man nebūtų įmanoma užsiimti šiuo darbu, nes reikėtų atlikti apmokymus, kurie trunka labai ilgai“).</p>
<p>Pirmas pratimas: profesijos ir lyčių stereotipai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suskirstykite dalyvius į mažas grupes (5 – 6 žmonių) ir paprašykite jų pristatyti užsiėmimo rezultatus. Pasidomėkite, kodėl jie pasirinko būtent tokias profesijas. • Bendra diskusija: pakvieskite mergaites ir berniukus pasidalinti, kokie visuomenės, socialiniai veiksniai trukdo arba, atvirkščiai, skatina tam tikrų profesijų pasirinkimus vietoj kitų; paskatinkite dalyvius pagalvoti apie lyčių stereotipų vaidmenį renkantis profesijas.
<p>Antras pratimas: mane dominančios profesijos (šis pratimas turėtų būti atliekamas praėjus kelioms dienoms po pirmojo)</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Paprašykite dalyvių pažiūrėti į pirmąją lentelę, kurią jie užpildė prieš kelias dienas, ir išskirti pasikartojančias frazes ar būdvardžius savo atsakymuose. Paprašykite dalyvių surašyti šias frazes ir būdvardžius į tris stulpelius duotoje lentelėje (žiūrėti žemiau, pavyzdys 2) ir išskirti 3 – 5 profesijas, kurios atitinka nustatytus kriterijus.
Metodo taikymo tikslai:
Šiuo metodu raginama diskutuoti apie priežastis, kurios paskatina jaunos žmones rinktis vienokias ar kitokias profesijas, ir kaip šios priežastys siejasi su lyčių stereotipais ir socialinėmis normomis. Šis metodas gali būti naudojamas kaip lyčiai jautrių profesinių mokymų dalis (ypač dirbant su berniukais darbo rūpybos srityje tema).
Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?
Pasitelkiant šį metodą siekiama suprasti, kaip lyčių stereotipai ir socialinės normos paveikia berniukų / mergaičių profesinius pasirinkimus.
Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?
Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į tariamai ribotas berniukų profesinių pasirinkimų galimybes ir skatina juos praplėsti savo akiratį, pasiūlydamas didesnę galimų profesijų spektrą.
Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?
Šiuo metodu siekiama parodyti, kad berniukai ir mergaitės gali rinktis netradicines profesijas.
Variacijos:
Šis metodas gali būti atliekamas tik su grupe berniukų (arba su grupe berniukų ir mergaičių).
Rezultatas:
Po šio pratimo galite atlikti kitą, detalesnę užsiėmimą apie profesinius pasirinkimus.
Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:
Galimos rizikos: diskusijos metu gali sustiprėti lyčių stereotipais grįstas mąstymas, jog berniukai ir mergaitės turėtų dirbti tuos darbus, kurie labiausiai „tinka“ jų lyčiai. Svarbu, kad veddamas diskusiją mokymų vadovas atkreiptų dėmesį į lyčių stereotipais grįstas prielaidas apie darbų pasiskirstymą ir pristatytų dalyviams platesnį galimų profesijų spektrą.
Šaltiniai:
School project “Oltre il genere” (Beyond gender), Varese province, Italy http://www.provincia.va.it/ProxyVFS.axd/null/r45857/Percorso-Oltre-il-genere-doc?ext=.doc . (website in Italian)

Pavyzdys 1

Profesijų sąrašas			
----- Motyvacija šiam pasirinkimui -----			
Profesijos	Neįmanoma!	Galbūt?	Tikrai taip!
Socialinis darbuotojas			

Slaugytojas
Teisininkas
Inžinierius
Daktaras
Mokytojas
Darželio auklėtojas
Psichologas
Pedagogas
Žurnalistas
Vertėjas
Biochemikas
Pilotas
Šefas
Elektrikas
Kosmetologas
Mechanikas
Akušeris
Policininkas
Buhalteris
Mokslininkas
Stilistas
Ugniagesys
Dantistas
Grafikos dizaineris

Pavyzdys 2

Motyvacija šiam pasirinkimui		
Išskirkite daugiausiai pasikartojusias frazes ir būdvardžius		
Neįmanoma	Galbūt?	Tikrai taip
Pabandykite įvardinti tas profesijas, kurios atitinka nustatytus kriterijus		

O dabar paieškokite daugiau informacijos apie pasirinktas profesijas!

Metodas:
MAMA IR / ARBA TĒTIS
Temas, aptartos taikant šį metodą:
Sustiprinti jaunų žmonių supratimą apie tai, kaip rūpybos darbai paskirstomi šeimoje bei kokios įtakos šiam vaidmenų šeimoje pasiskirstymui turi lyčių stereotipai.
Tikslinė grupė:
Mokytojai, dirbantys su 11 - 13 m. jaunuoliais.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 20 – 25.
Reikmenys:
<ul style="list-style-type: none">
● dideli popieriaus lapai;
● skirtingų spalvų žymekliai.
Pasiruošimas:
Svarbu iš anksto paruošti teiginius ir užrašyti juos ant atskirų popieriaus lapų. Teiginiai turėtų būti tokie: <ul style="list-style-type: none">
● Indų plovimas yra moterų, o ne vyrų darbas.
● Automobilio taisyimas yra vyrų darbas ir jaunos merginos neturėtų tuo užsiimti.
● Geri tėvai patenkina visus savo vaikų norus.
● Vaikai turėtų gyventi su abiem tėvais, nes kitaip jie neišmoks, kaip turėtų elgtis „tikros“ moterys ar „tikri“ vyrai.
● Tik tėvas yra šeimos išlaikytojas, kadangi jis uždirba visus pinigus.
● Tėvas yra svarbiausias šeimos narys, kadangi jis uždirba pinigus, ir todėl turėtų priimti visus svarbiausius sprendimus.
● Motina yra svarbiausia šeimos narė, kadangi ji geriau žino kaip auginti vaikus.
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
45 min.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none">
● Pristatymo metu (5 min.) mokymų vadovas papasakoja dalyviams, kas yra šeima, ir paaiškina, kad būna daug skirtingų šeimos tipų: su vaikais arba be, su dviem tėvais, kurie rūpinasi vaikais, arba su vienu iš tėvų besirūpinančiu vaikais, kartu su seneliais ir tėvais gyvenantys vaikai ir t.t. Svarbiausia, ne kiek žmonių sudaro šeimą, bet kokie šių žmonių tarpusavio santykiai, nes, dažniausiai, žmonės rūpinasi, myli ir gerbia vieni kitus šeimoje.

Rūpinimasis šeimoje yra susijęs su tam tikromis pareigomis, kurios kartais pasidalinamos sąžiningai, o kartais – ne. Šio užsiėmimo tikslas – paskatinti dalyvius pagalvoti, kaip namų ruošos ir rūpybos darbai paskirstyti jų pačių šeimose, bei atkreipti dėmesį į visuomenėje gajus lyčių stereotipus apie tai, kokius vaidmenis šeimoje turėtų užimti vyrai ir moterys.

- Po pristatymo mokymų vadovas paaiškina šio užsiėmimo taisykles bei eigą (30 min.):
  - Pagrindinės užsiėmimo taisyklės: įsiklausyti į vieni kitus, būti kantriems ir su pagarba priimti kitokią nuomonę.
  - Užsiėmimo eiga: Pamatę bei išgirdę teiginį, perskaitytą mokymų vadovo, dalyviai turi paeiti į kairę, jeigu sutinka su juo, arba į dešinę, jeigu nesutinka. Dalyviai taip pat gali likti vietoje, jeigu nėra užtikrinti savo pozicija.
- Po kiekvieno perskaityto teiginio, mokymų vadovas turėtų pasistengti sukelti diskusiją tarp dalyvių, paprašydamas jų pagrįsti savo sprendimą. Mokymų vadovas turėtų moderuoti diskusiją kaip objektyvus tarpininkas ir nepiršti savo asmeninės nuomonės. Dalindamiesi savo nuomone bei mintimis, dalyviai turėtų jaustis komfortabiliai ir saugiai.
- Po paskutinės diskusijos mokymų vadovas turėtų apibendrinti užsiėmimą (5 min.) ir pagirti dalyvius už jų toleranciją bei nuoširdumą. Mokymų vadovas turėtų paaiškinti dalyviams, kad:
  - Sąžiningiau yra paskirstyti namų ruošos bei rūpybos darbus taip, kad visi šeimos nariai turėtų pakankamai laisvo laiko, kurį galėtų leisti būdami kartu ar užsiimdami mėgstama veikla. Vyrai ir moterys, berniukai ir mergaitės turi lygias teises bei pareigas ir ši lygybė turėtų prasidėti šeimoje. Tai reiškia, kad visi šeimos nariai turėtų turėti lygias pareigas rūpintis vieni kitais bei atlikti namų ruošos darbus.
  - Šiais laikais gyvenimo sąlygos išties pasikeitė, todėl neturėtume taip griežtai atskirti vyriškų ir moteriškų darbų. Visi darbai yra vienodai naudingi ir geri. Namų ruošos darbai gali būti atliekami ir mergaičių, ir berniukų. Nėra sąžininga tikėtis, kad tik mūsų mamos, seserys ir močiutės atliks šiuos darbus, kadangi jos taip pat nori turėti laiko kitiems reikalams, lygiai taip pat kaip ir mūsų tėvai, broliai ir seneliai.

Metodo taikymo tikslai:

Dalyviai turės galimybę pasidalinti savo įsitikinimais apie tai, kokie, jų nuomone, turėtų būti vyrų ir moterų vaidmenys šeimose. Dalyviai taip pat galės iširti, kaip namų ruošos darbai yra paskirstyti jų pačių šeimose.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šio metodo metu atkreipiamas dėmesys į lyčių stereotipais grįstų vyrų ir moterų vaidmenų šeimoje formavimą.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šiuo metodu siekiama parodyti, kad rūpyba nėra tik moterų sritis. Atkreipiant dėmesį į namų ruošos darbų pasiskirstymo šeimoje svarbą, berniukai yra skatinami žvelgti į rūpybą kaip į tinkamą užsiėmimą abiem lytims, kaip į galimą profesiją ateityje.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Pasitelkdamas šį metodą, mokymų vadovas meta iššūkį dalyvių įsitikinimams, kurie yra paremti tradicinių lyčių vaidmenų šeimoje suvokimu. Dalyvaudami atvirose ir nuoširdžiose diskusijose šia tema, mokiniai yra skatinami susimąstyti apie tai, koks turėtų būti sąžiningas darbų pasiskirstymas

šiuolaikinėse šeimose.

Variacijos:

Priklausomai nuo grupės dydžio, teiginių diskusijai gali būti daugiau arba mažiau.

Pasekmės:

Galite pasiūlyti dalyviams atlikti mažą tyrimą, kurio metu jie stebės, kaip šeiminių pareigos bei namų ūkio darbai paskirstyti jų pačių šeimose. Paašškinkite, jog dalyvių savaitės užduotis – stebėti, kaip suaugusieji ir vaikai, gyvenantys toje pačioje šeimoje, paskirsto savo laiką. Kiekvieną savaitės dieną dalyviai turės užpildyti žemiau pateiktą lentelę, o savaitės gale – suskaičiuoti, kiek valandų kiekvienas šeimos narys praleido atlikdamas tam tikras veiklas.

Valandos per dieną, praleistos užsiimant	Mama	Tėtis	Močiutė	Senelis	Sesuo / brolis	.....	Aš
Darbu / studijomis							
Valymu, plovimu, maisto darymu							
Smulkiais remonto / taisymo darbais namuose arba automobilyje							
Vaikų priežiūra							
Poilsiu (televizoriaus žiūrėjimu, knygų skaitymu, ėjimu į kiną, susitikimu su draugais).							
Miegu							

Jeigu šis metodinis pratimas atliekamas mokykloje, geriau jam paskirti dvi pamokas. Per pirmą pamoką atlikite patį užsiėmimą ir surenkite diskusiją, o antros pamokos metu paprašykite dalyvių pristatyti šiuos tyrimus, juos bendrai aptarkite.

Komentaram, patirtis, patarimai, rizikos:

Vienintelė rizika yra ta, jog diskusija gali nukrypti nuo temos. Tokiu atveju mokymų vadovas turėtų sugrąžinti diskusiją į pradinę temą. Taip pat svarbu užtikrinti, jog dalyviai tarpusavyje diskutuoja pagarbiai, įsiklausydami į vienas kito mintis bei pastebėjimus. Kartais mokiniai gali nenorėti atskleisti savo šeiminių situacijų, ypač, jeigu jų tėvų santykiai yra sudėtingi ar galimai smurtingi, todėl mokymų vadovas turėtų pasistengti suvaldyti emocines reakcijas ir tikslingai nukreipti pokalbį link diskusijos apie rūpybos darbų paskirstymą bei lyčių stereotipais paremtus tėvų vaidmenis šeimoje.

Šaltiniai:

The method is developed by Magdanela Delinesheva, Roza Dimova and Tatyana Kmetova (Centre of Women's Studies and Policies) under the Project "Equal at School – Equal in Life", financed by the European Youth Foundation to the Council of Europe in the framework of the "All Different, All Equal" European Youth Campaign for Diversity, Human Rights and Participation in 2007.

More about the lesson:

<http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=500&id=910>

Metodas:

NUO ĮVARDIJIMO IKI PAGERINIMO

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Šio metodo turinys gali būti pakeistas pagal tikslinių grupių poreikius.

Žinios:

- Atkreipti dėmesį į egzistuojančius lyčių stereotipus bei socialines normas, pasidalinti ir apsvarstyti savo pačių patirtis darbe bei kasdiniame gyvenime,
- Paskatinti dalyvius aktyviau mąstyti bei veikti darbe, kasdiniame gyvenime,
- Įgalinti dalyvius imtis veiksmų, kurie sukeltų teigiamas permainas lyčių lygybės srityje.

Įgūdžiai:

- Savo pačių bei kitų žmonių elgesio tam tikroje organizacinėje struktūroje (pavyzdžiui, mokykloje) refleksija,
- Noras spręsti tam tikrose srityse atpažintas problemas.

Tikslinė grupė:

Mokytojai, profesinio orientavimo konsultantai, neformaliojo ugdymo specialistai.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 6 – 30.

Šiame metodiniame pratime gali dalyvauti įvairias patirtis turintys žmonės. Pavyzdžiui, šiuo atveju tai – profesinio orientavimo konsultantai mokyklose arba mokytojai (ir tėvai), kurie kažkokiu būdu prisideda prie vaikų (ypač berniukų) profesinės ateities planavimo.

Reikmenys:

Popieriaus lapai, žymekliai.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

60 min. (gali būti daugiau arba mažiau – priklausomai nuo diskusijos ilgio ir dalyvių skaičiaus).

Eiga:

- Suskirstykite dalyvius į mažas grupes po bent 4 žmones grupėje. Ant didelio popieriaus lapo užrašykite šiuos klausimus: įvardinkite problemas, su kuriomis susiduriate, kai bandote padėti jauniems žmonėms išsirinkti ateities profesiją. Su kokiais sunkumais susiduriate kaip konsultantai ar kaip tėvai? Kokias problemas išvelgiate berniukų profesinio konsultavimo srityje, ypač, skatinant juos pasirinkti rūpybos profesijas? Paprašykite dalyvių grupėse surašyti visas problemas, kurias jie išvelgė ar su kuriomis susidūrė asmeniškai, ant vieno popieriaus lapo. (20 min.)
- Bendra diskusija (10 min.) Surinkite dalyvių lapus su įvardytomis problemomis ir visas jas garsiai perskaitykite. Bendrai išrinkite penkias pagrindines problemas ir užrašykite ant didelio popieriaus lapo.
- Bendra diskusija (15 min.) Ieškokite galimų problemų sprendimo būdų. Kokius sprendimo būdus siūlote? Kaip galima būtų pritaikyti šiuos sprendimo būdus realiame gyvenime?

<p>Pirmiausia, ieškokite sprendimo būdų pirmai įvardytai problemai, po to – antrai, ir t.t.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bendra diskusija (10 min.) Kas galėtų prisidėti prie problemos sprendimo ar padaryti įtakos problemos sprendimo procesams? Vėlgi, pradėkite nuo pirmos problemos, po to – antros, ir t.t. • Bendra diskusija (5 min.) Kaip aš pats (-i) galiu prisidėti prie įvardyto sprendimo realizavimo, būdamas (-a) savo pozicijoje? Koks galėtų būti mano įnašas?
Metodo taikymo tikslai:
<p>Pasitelkdamas šį metodą, mokymų vadovas skatina dalyvius aktyviau mąstyti bei veikti (darbe, kasdieniame gyvenime) bei įgalina dalyvius imtis veiksmų, galinčių sukelti teigiamų pokyčių lyčių lygybės srityje. Dalyviai ne tik pasidalins savo asmeninėmis patirtimis, bet ir turės galimybę kartu ieškoti būdų, galinčių pagerinti esamą situaciją.</p>
Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?
<p>Šiuo metodu siekiama paneigti tradiciniais lyčių vaidmenimis bei stereotipais paremtą požiūrį, kad rūpyba yra tik moterų sfera. Šiuo metodu taip pat norima paskatinti aktyvų sprendimų ieškojimą su lyčių nelygybe bei stereotipais susijusioms problemoms. Dalyviai turės galimybę pasidalinti savo asmeninėmis patirtimis ir kartu ieškoti būdų, kaip spręsti iškeltas problemas.</p>
Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikams?
<p>Pasitelkdamas šį metodą, mokymų vadovas atkreipia dėmesį į skirtingas patirtis bei sunkumus, su kuriais susiduria vaikinai, norintys rinktis profesiją rūpybos srityje. Šio metodo metu dalyviai yra skatinami ieškoti būdų pagerinti esamą situaciją, kurie galėtų būti panaudoti profesinių konsultacijų metu, siekiant paskatinti vaikus rinktis netipines profesijas.</p>
Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?
<p>Šio metodo metu dalyviai (ypač profesinio orientavimo konsultantai) yra skatinami kritiškai pažvelgti į savo pačių lyčių stereotipais paremtus įsitikinimus ir pabandyti juos pakeisti.</p>
Variacijos:
<p>Šio metodo temos gali būti įvairios. Svarbiausia, kad užsiėmimo etapai išlieka tie patys: problemos įvardijimas; problemos sprendimo būdų ieškojimas (kas turėtų būti padaryta, norint pagerinti esamą situaciją?); kas turėtų įgyvendinti pasiūlytus problemos sprendimo būdus ir kaip aš galiu prie viso to prisidėti?</p>
Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:
<p>Užsiėmimo metu svarbu stebėti laiką. Itin svarbu atitinkamai paskirstyti laiką kiekvienam pratimo etapui, norint suspėti jį atlikti laiku. Diskusijų metu potencialiai gali sustiprėti dalyvių lyčių stereotipais grįsta nuomonė apie vyrų ir moterų papildomumą (ypač diskutuojant apie vaikinų tariamą netinkamumą dirbti rūpybos darbus).</p>
Šaltiniai:
<p>Šis metodinis pratimas yra sukurtas Mojcos Frelih „Boys in Care“ (BiC) projektui.</p>

Metodas:

VYRAI, DIRBANTYS GLOBOS SRITYJE – KAIP IR TIKRAME GYVENIME

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Vyriškumo normos; lyčių aspektas; geresnis rūpybos profesijų supratimas.

Tikslinė grupė:

Mokytojai, dirbantys su vyresniu nei 11 m. jaunimu.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 10–15.

Reikmenys:

Lapai su klausimais, kortelės su veikėjų apibūdinimais; švilpukas, būgnelis ar bet koks kitas instrumentas, leidžiantis malonų garsą (neprivaloma).

Pasiruošimas:

Prieš užsiėmimą mokymų vadovas turėtų surinkti kuo daugiau informacijos apie rūpybos profesijas. Taip pat svarbu atsinešti paruoštą lapą su teiginiais (žiūrėti pavyzdį A), iškirpti vaidmenų korteles su kiekvieno veikėjo aprašymu (žiūrėti pavyzdį B).

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

50 min. arba daugiau.

Eiga:

- Kiekvienam dalyviui duokite vaidmens kortelę (žiūrėti pavyzdį A). Dalyviai neturi sužinoti, kokią vaidmens kortelę turi kiti.
- Skirkite dalyviams šiek tiek laiko susipažinti su gautu veikėju, kurį jie turės įkūnyti užsiėmimo metu.
- Paprašykite dalyvių išsirikiuoti į eilę tarsi jie bėgtų maratoną.
- Kiekvienas dalyvis turėtų ramiai stovėti ir nesisnekučiuoti su vienas kitu. Svarbu, kad dalyviai stovėtų vienas šalia kito.
- Paašškinkite dalyviams, kad dabar perskaitysite kelis teiginius (žiūrėti pavyzdį B).
- Jeigu veikėjas (ne pats dalyvis) su teiginiu sutinka, jis turi paeiti vieną žingsnį į priekį.
- Atkreipkite dalyvių dėmesį į tai, kad jie turi žengti paprastus, nedidelius žingsnius.
- Jeigu veikėjai nėra užtikrinti dėl atsakymo arba nesutinka, tuomet jie turi likti vietoje.
- Skaitykite teiginius kol pasieksite paskutinį arba kol pastebėsite, jog dalyviai pradeda jaustis nejaukiai, arba kol vienas iš dalyvių pasieks kambario galą.

Pastaba: Jeigu norite, galite naudoti švilpuką ar būgnelį prieš paskelbdami naują klausimą.

Metodo taikymo tikslai:

- Kitoks vyriškumo supratimas;
- Platesnis profesijų pasirinkimas;
- Darbo rūpybos srityje nauda.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Lyčių stereotipų poveikis yra pagrindinis šio metodinio pratimo aspektas. Šiuo metodiniu pratimu siekiama parodyti, jog nėra tariamai moteriškų ar vyriškų profesijų. Taip pat šiuo pratimu

atkreipiamas dėmesys, kad įvairūs darbai gali turėti ir pozityvių, ir negatyvių aspektų.
Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?
Įsikūnydami į duotą personažą, berniukai gali išgyventi skirtingas darbo rūpybos srityje patirtis. Po pratimo berniukai gali pasidalinti savo savijauta, apmąstyti, kokios skirtingos gali būti profesijos.
Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?
Šiuo metodu siekiama palaikyti individualius žmonių profesijos pasirinkimus, taip pat supažindinti su skirtingais šeimų gyvenimo būdais.
Variacijos:
Galima išplėsti personažų ir jų profesijų sąrašą. Taip pat galima sukurti tematinius užsiėmimus. Pavyzdžiui, jeigu norite atkreipti daugiau dėmesio į lyčių stereotipus, sukurkite klausimus, kurie akcentuoja lyties aspektą.
Pasekmės:
Šį metodą reikėtų užbaigti dalyvių refleksija apie tai, ką jie patyrė ir kaip jautėsi.
Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:
Jeigu manote, kad grupė nėra pasiruošusi atlikti šį metodą, jo neatlikite. Pratimo metu stebėkite, kaip dalyviai jaučiasi, įkūnydami savo personažus.
Šaltiniai:
https://www.dissens.de/isgp/docs/isgp-wie-im-richtigen-leben.pdf

A) Vaidmenų kortelės	
26 m., pagyvenęs slaugytojas, turi žmoną ir du vaikus, pabėgėlis, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas, dirba komandoje.	30 m., slaugytojas, dirba intensyvios terapijos skyriuje, komandos vadovas, vienišas su vienu vaiku, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas.
42 m., dirba gatvėje, turi tris vaikus, vienišas tėvas, nepastovus darbo grafikas.	23 m., fizioterapeutas, vienišas, dirba nuo pirmadienio iki penktadienio nepilnu etatu.
50 m., pradinių klasių mokytojas, homoseksualus, vienišas, be vaikų, dirba nuo pirmadienio iki penktadienio, dažniausiai rytais.	28 m., dirba su neįgaliais žmonėmis, turi žmoną ir keturis vaikus, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas.
38 m., fermeris, turi žmoną ir tris vaikus, dirba kiekvieną savaitės dieną.	47 m., bankininkas, migrantas, turi žmoną ir tris vaikus, nepastovus darbo grafikas, visada turi būti pasiekiamas.
56 m., parduotuvės asistentas, turi žmoną ir du vaikus, dirba nuo pirmadienio iki šeštadienio	54 m., verčiasi privačia praktika, automobilių mechanikas, vienišas, nepastovus darbo

pilnu etatu, skirtingomis pamainomis.	grafikas, skirtingos pamainos.
47 m., socialinis darbuotojas mokykloje, migrantas, vienišas, dirba nuo pirmadienio iki penktadienio, dažniausiai rytais, nepilnu etatu.	36 m., darželio auklėtojas, migrantas, turi žmoną ir keturis vaikus, dirba nuo pirmadienio iki penktadienio, dažniausiai rytais.
27 m., verčiasi privačia praktika, psichoterapeutas, vienišas, nepastovus darbo grafikas.	19 m., socialinis darbuotojas, vienišas, turi vieną vaiką, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas.
26 m., akušeris, turi žmoną ir du vaikus, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas.	23 m., ergoterapeutas, vienišas, dirba nuo pirmadienio iki penktadienio pastoviu grafiku.
55 m., ligoninėje dirbantis daktaras, vienišas tėvas, turi tris vaikus, dirba du kartus per mėnesį savaitgaliais, nepastovus darbo grafikas.	...

B) Teiginiai:

1. Aš galiu praleisti pakankamai laiko su savo šeima.
2. Aš dirbu su žmonėmis.
3. Aš lengvai galiu išeiti tėvystės atostogų. Tai nesukeltų jokių problemų darbe.
4. Aš dirbu komandoje.
5. Aš dirbu kartu su kolegomis.
6. Aš galiu siekti karjeros.
7. Mano darbas yra saugus.
8. Aš turiu pakankamai laisvo laiko.
9. Aš galiu lengvai, lanksčiai planuoti dieną.
10. Aš galėčiau lengvai pakeisti turimą darbą.
11. Aš galėčiau lengvai susirasti darbą užsienyje.
12. Aš galėčiau lengvai susirasti darbą kitame mieste.
13. Aš galiu išmokyti kitus.
14. Aš galiu padėti kitiems žmonėms.
15. Aš galiu derinti savo darbą su sportu.
16. Aš esu priklausomas.
17. Aš galiu kurti ateities planus, nes turiu užtikrintą darbą.
18. Aš galiu pasiimti nedarbingumo lapelį, jeigu mano žmona ar vaikai susirgtų.
19. Aš galiu būti kūrybingas darbe.
20. Aš galiu žaisti žaidimus darbe.
21. Aplinkiniai yra man dėkingi dėl mano darbo.
22. Aš galiu praleisti pakankamai laiko su draugais.
23. Aš lengvai galiu išeiti atostogų.
24. Aš galiu išmokti naujų dalykų darbe.
25. Aš galiu pasiūlyti naujų idėjų darbe.

26. Minčių eksperimentas: Dabar yra 2025 m. Beveik visi darbai yra automatizuoti, bet mano darbas vis dar yra reikalingas.

Metodas:

SOCIALINĖ LYTIS KASDIENYBĖJE

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Atkreipti dėmesį į lyčių stereotipų poveikį kasdienėse situacijose; pasiūlyti alternatyvaus elgesio modelių; apmąstyti savo pačių lyčių stereotipais paremtas nuostatas.

Tikslinė grupė:

Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.

Reikmenys:

Kiekviena grupė turi gauti po lapą, kuriame aprašytos kasdienės situacijos ir darbai. Kambaryje turi būti pakankamai kėdžių / stalų, kad dalyviai galėtų patogiai dirbti mažose grupėse skirtinguose kambario kampuose.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

40–70 min. priklausomai nuo to, kiek laiko grupės norės diskutuoti.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: kintantis, priklausomai nuo to, kiek yra mažų grupių.

Kambarių skaičius: vienas didelis kambarys arba pakankamai mažų kambarių, kad dalyviai galėtų dirbti grupėse.

Naudingiausia šį metodą taikyti tiems žmonėms, kurie jau yra pažįstami ir gali pasitikėti vienas kitu.

Eiga:

- Suskirstykite dalyvius į mažas 2–4 žmonių grupes. Galite paklausti dalyvių, ar jie labiau norėtų būti grupėje tik su tos pačios lyties atstovais, ar ne.
- Kiekviena grupė gauna šiuos uždavinius:
Perskaitykite duotą situaciją ir aptarkite šiuos klausimus:
  - Kokias lyčių stereotipais paremtas nuostatas, ribojančias jaunų žmonių individualų vystymąsi, išvelgiate šioje situacijoje?
  - Kaip būtų galima kitaip reaguoti tokioje situacijoje (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes)?Jeigu esate patenkinti savo diskusijos rezultatu, pereikite prie kito stalo. Jeigu kita grupė vis dar diskutuoja, pasiimkite nuo stalo lapą su jų situacija ir aptarkite ją kur nors atskirai. Šio užsiėmimo esmė yra ne apatarti kuo daugiau situacijų, o išsamiai aptarti kelias situacijas ir sugalvoti alternatyvaus elgesio modelių.
- Galimi klausimai bendrai diskusijai:
  - Ką pastebėjote?
  - Kurias situacijas atpažinote iš savo kasdienio gyvenimo?
  - Kaip būtų galima šiose situacijose elgtis kitaip?

Situacijų pavyzdžiai:

Situacija 1:

Po baidarių žygio jūsų kolega įeina į kambarį ir sušunka: „Man reikia keturių stiprių vaikinų!“

Aptarkite šiuos klausimus:

- Kokią socialinę žinutę gauna šios grupės vaikinai? Ar visi vaikinai gauna tą pačią socialinę žinutę?
- Kokią socialinę žinutę gauna mergaitės?
- Kokius lyčių stereotipus bei socialines normas pastebite šioje situacijoje? Kaip šie lyčių stereotipai ir vyriškumo / moteriškumo normos riboja jaunų žmonių individualų vystymąsi?

Apsvarstykite, kaip šioje situacijoje būtų galima elgtis kitaip (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes).

Situacija 2:

Mergaitė jums pasako, kad yra labai laiminga, nes pagaliau įsimylėjo. Jūs atsakote: „Nuostabu! Kuo jis vardu?“

Aptarkite šiuos klausimus:

- Kokią socialinę žinutę gauna ši mergaitė?
- Kokią socialinę žinutę gauna kitos mergaitės, kurios klausosi šio pokalbio?
- Kokią socialinę žinutę gauna berniukai, kurie klausosi šio pokalbio?
- Kokius lyčių stereotipus bei socialines normas pastebite šioje situacijoje? Kaip šie lyčių stereotipai ir vyriškumo / moteriškumo normos riboja jaunų žmonių individualų vystymąsi?

Apsvarstykite, kaip šioje situacijoje būtų galima elgtis kitaip (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes).

Situacija 3:

Prie jūsų prieina verkiantis berniukas, kuris skundžiasi, kad buvo pastumtas kito vaiko. Jūsų kolega atsako: „Tu juk esi berniukas, privalai atsilaikyti!“

Aptarkite šiuos klausimus:

- Kokią socialinę žinutę gauna šis berniukas?
- Kokią socialinę žinutę gauna kiti berniukai?
- Kokią socialinę žinutę gauna mergaitės?
- Kokius lyčių stereotipus bei socialines normas pastebite šioje situacijoje? Kaip šie lyčių stereotipai ir vyriškumo / moteriškumo normos riboja jaunų žmonių individualų vystymąsi?

Apsvarstykite, kaip šioje situacijoje būtų galima elgtis kitaip (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes).

Situacija 4:

Berniukas su mokytoju aptaria, kur galėtų atlikti privalomą praktiką. Kai berniukas pasako, jog norėtų atlikti dailidės praktiką, mokytojas atsako: „Va, čia tai yra tikro vyro darbas!“

Aptarkite šiuos klausimus:

- Kokią socialinę žinutę gauna šis berniukas?
- Kokią socialinę žinutę gauna kiti berniukai, esantys klasėje?
- Kokią socialinę žinutę gauna mergaitės?
- Kokius lyčių stereotipus bei socialines normas pastebite šioje situacijoje? Kaip šie lyčių stereotipai ir vyriškumo / moteriškumo normos riboja jaunų žmonių individualų vystymąsi?

Apsvarstykite, kaip šioje situacijoje būtų galima elgtis kitaip (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes).

Situacija 5:

Kalbėdamas apie savo ateities profesiją, berniukas pasidalina, kad norėtų likti namuose ir rūpintis vaikais. Jūs atsakote: „O kas išmaitins šeimą?“

Aptarkite šiuos klausimus:

- Kokią socialinę žinutę gauna šis berniukas?
- Kokią socialinę žinutę gauna kiti berniukai, kurie klausosi šio pokalbio?
- Kokią socialinę žinutę gauna mergaitės, kurios klausosi šio pokalbio?
- Kokius lyčių stereotipus bei socialines normas pastebite šioje situacijoje? Kaip šie lyčių stereotipai ir vyriškumo / moteriškumo normos riboja jaunų žmonių individualų vystymąsi?

Apsvarstykite, kaip šioje situacijoje būtų galima elgtis kitaip (pavyzdžiui, vartojant kitokias frazes).

Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į lyčių stereotipais grįstas nuostatas, pastebimas kasdiniame gyvenime. Aptardami darbinės situacijas, dalyviai turi progą apmąstyti, kaip tradicinės vyriškumo ir moteriškumo normos atskleidžiamos kasdiniame diskurse.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Pasitelkdamas šį metodą, mokymų vadovas skatina dalyvius apmąstyti lyčių stereotipais paremtas nuostatas bei diskutuoti apie alternatyvius elgesio modelius.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Priklausomai nuo pasirinktų pavyzdžių, pasitelkus šį metodą atkreipiamas dėmesys į tai, kaip lyčių stereotipai riboja berniukų ir mergaičių profesinius pasirinkimus bei individualų vystymąsi.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Kadangi dalyviai turi apmąstyti alternatyvias elgesio galimybes, šiuo metodu siekiama parodyti, koks platus yra šių netradicinių elgesio galimybių spektras.

Variacijos:

Šiame metode galima naudoti skirtingus pavyzdžius (iš asmeninės dalyvių patirties, kuria jie pasidalina prieš užsiėmimą). Taip pat situacijų skaičius gali būti didesnis / mažesnis, priklausomai nuo dalyvių skaičiaus.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Daugelis dalyvių pripažįsta, kad šių konkrečių pavyzdžių dėka jie priverčiami atkreipti dėmesį į savo pačių vartojamas frazes bei jų poveikį. Dalyviai gali jausti gėdą, pyktį ar pasipriešinimą, jei jiems atrodys, jog buvo „prigauti“. Mokymų vadovai turėtų būti pasiruošę šioms reakcijoms. Dėl šios priežasties būtų naudingiau naudoti šį metodą su žmonėmis, kurie jau yra pažįstami ir vienas su kitu jaučiasi komfortabiliai.

Šaltiniai:

In a german language printed form the method can be found in:
Könnecke, Bernard/Laumann, Vivien/Hechler, Andreas (2015): Methode: Praxissituationen entgeschlechtlichen. In: Hechler, Andreas/Stuve, Olaf (2015) (Hrsg.): *Geschlechterreflektierte Pädagogik gegen Rechts*. Opladen/Berlin/Toronto: Verlag Barbara Budrich, 73-78.

The idea and first conception of the method by Bernard Könnecke within the project

Geschlechterreflektierte Arbeit mit Jungen an der Schule (www.jungenarbeit-und-schule.de/) entwickelt (Könnecke 2012). It was then further developed by several employees of *Dissens – Institute for Education and Research*, amongst others in the Projects *Rechtsextremismus und Männlichkeit(en)/Vielfalt_Macht_Schule* (www.vielfaltmachtschule.de; Laumann/Stützel 2015) and *Geschlechterreflektierte Neonazismusprävention* (<http://dissens.de/gerenep/>). Thanks go to Sam Tsemeu for suggestions on the development of the examples.

Könnecke, Bernard (2012): *Geschlechterreflektierte Jungenarbeit und Schule*. In: *Dissens e. V. u. a.: Geschlechterreflektierte Arbeit mit Jungen an der Schule*. Berlin: Eigendruck, S. 62-71.
 Laumann, Vivien/Stützel, Kevin (2015): „Dann bin ich ja gar nicht mehr authentisch“ – Die Gefahr von Verkürzungen in der pädagogischen Rechtsextremismusprävention. In: Hechler, Andreas/Stuve, Olaf (Hrsg.): *Geschlechterreflektierte Pädagogik gegen Rechts*. Opladen/Berlin/Toronto: Verlag Barbara Budrich, 135-150.

Metodas:
SOCIALINĖ LYTIS MOKYKLOJE
Temos, aptartos taikant šį metodą:
Lyčių stereotipai ir socialinės normos mokykloje.
Tikslinė grupė:
Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.
Reikmenys:
Dideli popieriaus lapai (po vieną lapą kiekvienai grupei), skirtingų spalvų žymekliai.
Pasiruošimas:
Mokymų vadovas turėtų surasti informacijos bei statistikos duomenų apie lyčių nelygybę švietimo, mokymo bei profesinio orientavimo srityse, kuria pasidalintų su dalyviais.
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
Apie 90 min.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 6–20.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none"> • Iš pradžių mokymų vadovas pristato informaciją bei statistinius duomenis apie lyčių nelygybę švietimo, mokymo ir profesinio orientavimo srityse (šią dalį galima praleisti, jeigu tema jau aptarta praeitų metų metu, arba šią dalį galima palikti pabaigai, jeigu mokymų vadovas norėtų pradėti nuo diskusijos apie mokytojų / profesinio orientavimo konsultantų patirtis). • Mokymų vadovas išskirsto dalyvius į mažas 4 – 6 žmonių grupes. Grupės nariai turi bendrai aptarti žemiau pateiktus klausimus ir užrašyti svarbiausius pastebėjimus ant popieriaus lapo:

Lūkesčiai berniukams / mergaitėms

- Kurias berniukų ir mergaičių savybes mėgstate? Ar tarp jų yra skirtumų?
- Ar jūs „apdovanojate“ arba „nubaudžiate“ berniukus ir mergaites dėl to paties elgesio?
- Kokie yra jūsų lūkesčiai berniukams ir mergaitėms? Ar tarp jų yra skirtumų?
- Ar iš berniukų ir mergaičių tikėtės skirtingų požiūrių į jūsų mokomą dalyką?
- Kaip reaguojate į berniukus / mergaites, kurie neatitinka tradiciniais lyčių stereotipais grįstų elgesio normų?

Socialinė lytis mokykloje

- Kiek moterų / vyrų dirba mokykloje? Kokios yra jų pareigos?
  - Ar manote, jog mokyklų administracija vienodai atsižvelgia į vyrų ir moterų mokytojų nuomones?
  - Ar pastebėjote kokių skirtumų tarp to, kaip berniukai ir mergaitės užima skirtingas mokyklos erdves? Galbūt pastebėjote skirtumų tarp berniukų ir mergaičių pasirenkamų užklasinė veiklų?
- Visi dalyviai aptaria savo pastebėjimus didelėje grupėje. Aktualiausi pastebėjimai, kurie išryškėja diskusijų metu, bei galimi sprendimo būdai (jei jų yra) užrašomi ant popieriaus lapo ir aptariamai.

Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į sąjmoningus lyčių stereotipus, kurie atsiskleidžia mokyklos aplinkoje bei mokytojų / profesinio orientavimo konsultantų elgesyje ir pasirinkimuose. Šiuo metodu taip pat siekiama atkreipti dėmesį į tai, jog mokytojai gali turėti skirtingas nuostatas bei požiūrius į mergaites ir berniukus, jų mokyklinius / profesinius pasirinkimus, taip netiesiogiai skatindami lyčių nelygybę švietimo srityje.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Pasitelkdamas šį metodą, mokymų vadovas padeda dalyviams suprasti, kaip lyčių stereotipai daro įtaką mokytojų / profesinio orientavimo konsultantų lūkesčiams berniukams ir mergaitėms, taip netiesiogiai skatinant lyčių nelygybę švietimo srityje. Šiuo metodu taip pat siekiama parodyti, kaip lyčių stereotipai pasireiškia mokyklose.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į mokytojų ir profesinio orientavimo konsultantų skirtingus lūkesčius ir požiūrius į berniukus ir mergaites, skatinančius lyčių nelygybę švietimo srityje. Šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams, kadangi padeda nestigmatizuoti tų, kurie pasirenka netradicines mokyklinės / profesines veiklas.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Pasitelkus šį metodą atkreipiamas dėmesys į tai, kaip mokytojai gali skatinti lyčių stereotipais grįstą elgesį. Šiuo metodu taip pat siekiama parodyti, kaip svarbu yra berniukus ir mergaites skatinti rinktis mokyklinės / profesines veiklas pagal jų pačių norus, o ne pagal lyčių stereotipais ir socialinėmis normomis paremtus lūkesčius.

Variacijos:
Diskusijos klausimai gali būti labiau specifiniai ir aktualesni tam tikrai mokyklai.
Pasekmės:
Atlikus šį metodinį pratimą galima paskatinti mokytojus / profesinio orientavimo konsultantus susikurti veiksmų planą, kuris jiems padėtų išvengti lyčių stereotipų kasdieniame darbe ir primintų atkreipti dėmesį į mokinių asmenines savybes ir įgūdžius, o ne vadovautis lyčių stereotipais paremtomis nuostatomis.
Komentaras, patirtis, patarimai, rizikos:
Didžiausia rizika yra tame, jog mokytojai / profesinio orientavimo konsultantai nebus pasirengę atpažinti savo pačių stereotipinių nuostatų, jie jausis užsipulti ir todėl nebus linkę nuoširdžiai reflektuoti savo elgesio. Norėdamas išvengti šios rizikos mokymų vadovas turėtų paaiškinti, kad metodinio pratimo esmė yra ne įvertinti ar teisti mokytojų elgesį, bet reflektuoti ir bandyti suprasti, kaip socialinės normos ir lyčių stereotipai gali paveikti mūsų mąstymą, kokios to pasekmės. Užtuot vertinus ir teisus tokį elgesį, reikėtų sutelkti dėmesį į tai, kaip atpažinti lyčių stereotipais paremtą mąstymą ir jį keisti.
Šaltiniai:
Adaptuota iš „gender organisation in residential care facility“ („Alternative future“ projektas).

Metodas:
PROFESIJA IŠ LYTIES PERSPEKTYVOS
Temos, aptartos taikant šį metodą:
Pažvelgti į profesijas iš lyties perspektyvos, reflektuoti savo pačių stereotipais grįstas nuostatas apie „vyriškas“ ir „moteriškas“ profesijas.
Tikslinė grupė:
Profesinio orientavimo konsultantai ir jaunimo darbuotojai įdarbinimo agentūrose
Reikmenys:
Didelis popieriaus lapas, žymekliai, kompiuteris ir projektorius, klausimynas kiekvienam dalyviui.
Pasiruošimas:
Klausimynas: <ul style="list-style-type: none"> ● Kokia yra medžiagos pagrindinė mintis? ● Į ką kreipiamasi šioje medžiagoje? Kokiais būdais? ● Kaip yra pristatomos darželio mokytojo ar slaugytojo profesijos? ● Kaip yra pristatoma lytis? ● Kaip šioje medžiagoje reikėtų kreiptis į berniukus, norint juos paskatinti įsitraukti į rūpybos profesijas? (pavyzdžiui, darželio mokytojo, slaugytojo).
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
90 min.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 5–20.

Šis metodinis pratimas yra paremtas „Boys in Care“ projekto surinkta ir išanalizuota medžiaga apie profesinį orientavimą. Dalyviai turės galimybę susipažinti su šia medžiaga ir ją aptarti mažose grupėse bei plenarinės diskusijos metu.

Eiga:

- Įvadas ir metodinio pratimo pristatymas: šio metodinio pratimo metu dalyviai skatinami pažiūrėti į profesijas iš lyties perspektyvos ir pastebėti, kaip lyčių stereotipai ir socialinės normos veikia vyrų ir moterų profesinius pasirinkimus (10 min.);
- Žiūrима audiovizualinė medžiaga (pavyzdžiui, Slovėnijoje parodomi klipai iš internetinio puslapio „Mano Pasirinkimas“ (Moja izbira; www.mojaizbira.si – iš čia parodoma medžiaga apie darželio auklėtojų profesijas ir darbą iš namų) bei duodamos skrajutės pradinių klasių mokytojams apie moksleivių profesinį orientavimą (Pregelj Arčon, Branka, Nataša Skrt Leban (2000): Poklicna orientacija v 7. in 8. razredu osnovne šole. Priročnik za strokovne delavce. Educa: Nova Gorica) (apie 15 min.);
- Individualus darbas: dalyviai gauna klausimynus su šiais klausimais:
  - Kokia yra medžiagos pagrindinė mintis?
  - Į ką kreipiamasi šioje medžiagoje? Kokiais būdais?
  - Kaip yra pristatomos darželio mokytojo ar slaugytojo profesijos?
  - Kaip yra pristatoma lytis?
  - Kaip šioje medžiagoje reikėtų kreiptis į berniukus, norint juos paskatinti įsitraukti į rūpybos profesijas? (pavyzdžiui, darželio mokytojo, slaugytojo).
- Laikas skiriamas atsakyti į klausimus ir pasižymėti pastebėjimus. (apie 15 min.)
- Darbas mažesnėse grupėse: dalyviai pasidalina savo atsakymais ir nusprendžia, kuris iš jų pristatys pagrindinius pastebėjimus bei išvadas plenarinės sesijos metu. (10 min.)
- Plenarinė sesija: surinkite grupių atsakymus ir užrašykite juos ant didelio popieriaus lapo. Aptarkite pagrindinius pastebėjimus ir idėjas, kaip būtų galima skatinti berniukų susidomėjimą rūpybos profesijomis. Paskutinėje plenarinės sesijos dalyje dalyviai žiūri ir aptaria audiovizualinę medžiagą iš Austrijos, pavyzdžiui, filmą apie darželio mokytojus, kuriame atkreipiamas dėmesys į lyčių įvairovę profesijose. (30 min.)

Metodo taikymo tikslai:

Šio metodo taikymo tikslas yra pažvelgti į profesijas iš lyčių perspektyvos ir apmąstyti, kaip mokytojai, profesinio orientavimo konsultantai ir jaunimo darbuotojai įdarbinimo agentūrose galėtų paskatinti berniukus rinktis profesijas rūpybos srityje.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šio metodo metu dalyviai skatinama atkreipti dėmesį į lyčių stereotipus ir socialines normas, darančius įtaką lyčių pasiskirstymui tam tikrose profesijose. Šiuo metodu taip pat siekiama atkreipti dalyvių dėmesį į savo pačių nusistatymus bei stereotipais paremtą nuomonę apie lyčių skirtumus. Dalyviai yra skatinami atkreipti dėmesį į lyčių aspektą savo pačių profesinių konsultacijų jaunimui metu.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Analizuodami medžiagą dalyviai pastebi nelygų lyčių pasiskirstymą pagal profesijas, o tai galėtų paskatinti diskusiją apie tai, kaip reikėtų sudominti berniukus rinktis profesiją rūpybos srityje.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?
Šio metodo taikymas skatina dalyvius pažvelgti į profesijas iš lyties perspektyvos.
Variacijos:
Mokymų vadovas gali pasirinkti analizuojamą medžiagą pagal savo šalies aktualijas.
Komentariai, patirtis, patarimai, rizikos:
Šis pratimas gali sustiprinti lyčių stereotipais paremtą mąstymą apie rūpybą ir darbą globos srityje. Gali kilti klausimų, kodėl reikia vyrų rūpybos profesijose. Pristatydamas metodinį pratimą mokymų vadovas galėtų padaryti trumpą intarpą apie lyčių stereotipus.
Šaltiniai:
Šis metodinis pratimas sukurtas Živos Humer (Peace Institute) „Boys in Care Professions“ projektui.

Metodas:
PROTMŪŠIS
Temos, aptartos taikant šį metodą:
Rūpybos profesijų nauda, lyčių lygybės aspektas, rūpestingas vyriškumas.
Tikslinė grupė:
Mokytojai ir profesinio orientavimo konsultantai, dirbantys su vyresniais nei 12 m. jaunuoliais.
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:
Dalyvių skaičius: 4–20.
Reikmenys:
Klasės lenta arba didelis popieriaus lapas, rašymo priemonės, kamuoliukas ar kitas daiktas, kurį galima mesti, klausimynas kiekvienai dalyvių komandai, laikrodis.
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):
20 min.
Eiga:
<ul style="list-style-type: none"> • Ant klasės lentos ar didelio popieriaus lapo pažymėkite taikinius. Jie turėtų būti pakankamai dideli, kad į juos būtų galima pataikyti kamuoliuku. • Suskirstykite dalyvius į komandas. • Paprašykite kiekvienos komandos susigalvoti sau pavadinimą. • Užrašykite komandų pavadinimus, palikdami tuščios vietas taškų skaičiavimui. • Kiekviena komanda gauna vieną klausimyną, rašymo priemonę ir kelis tuščius popieriaus lapus užrašams. • Klausimyne turėtų būti užrašyta, kiek taškų kiekvienas klausimas yra vertas. • Vienos komandos dalyvis meta kamuoliuką į klasės lentą ar didelį popieriaus lapą. Jeigu kamuoliukas pataiko į taikinį, pažymėtą A20 numeriu, kitos komandos dalyvis turi perskaityti A20 klausimą ir kamuoliuką metusioji komanda turi į jį atsakyti. Kitų komandų

nariai turi nuspręsti, ar atsakiusioji komanda gauna taškus. Šioje situacijoje reikalingas moderatorius. Skaičius prie klausimo nurodo, kiek taškų tas klausimas yra vertas: pavyzdžiui, A20 reiškia, kad klausimas yra vertas dvidešimties taškų.

- Komanda, surinkusi daugiausiai taškų, laimi. Kai į klausimą atsakoma, išbraukite jį nuo lentos ar didelio popieriaus lapo.
- *Būtina atkreipti dėmesį.* Vaidmenys komandoje keičiasi: kiekvienas komandos dalyvis turi bent kartą paklausti klausimo ar mesti kamuoliuką. Visa komanda turi bandyti atsakyti į klausimus (išskyrus tada, kai klausime parašyta kitaip).

Patarimai moderatoriui:

Pasistenkite keisti eiliškumą: pirmame raunde pradėkite nuo X komandos, po to Y, po to Z.

Kitame raunde pradėkite nuo Z ar Y komandų. Toks kaitaliojimas padės padaryti protmūšį labiau spontanišką. Kad būtų įdomiau, galite riboti atsakymų laiką visiems arba tik keliems klausimams.

Metodo taikymo tikslai:

Skatinti dalyvių mąstymą apie profesijų įvairovę, lyčių lygybės aspektą. Atkreipti dėmesį į teigiamus rūpestingo vyriškumo bruožus, rūpybos profesijų naudą.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šio metodo taikymas padeda dalyviams suprasti lyčiai jautrias temas, kadangi jame aptariami lyčių lygybės aspektai ir lyčių nelygybė. Šio metodo taikymas taip pat gali pakeisti dalyvių nusistatymą, jog egzistuoja išskirtinai „moteriškos“ arba „vyriškos“ profesijos.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Vaikinai gali pasisemti idėjų apie skirtingas profesijas, darbo ir laisvalaikio balansą, darbo ir šeimos derinimą.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šiuo metodu siekiama paskatinti individus rinktis sau patinkančias profesijas bei suteikti žinių, apie skirtingus gyvenimo būdus, netradicinius profesinius pasirinkimus.

Variacijos:

Klausimynas gali būti pakeistas pagal poreikius ar aktualumą.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Gali būti, kad dalyviai bus susitelkę į laimėjimą, o ne į duotų temų aptarimą. Pasistenkite į tai atkreipti dėmesį ir atitinkamai moderuokite metodinį pratimą.

Klausimynas:

A20 Išvardinkite keturias tipines moteriškas profesijas. Kodėl įvardinote būtent šias profesijas?

A40 Jūs greitai tapsite tėčiu ir norėtumėte išeiti tėvystės atostogų. Kur galite apie tai rasti informacijos ir paramos?

A60 Išvardinkite šešias profesijas socialinės rūpybos sferoje.

A80 Ką turima omenyje, kai diskutuojama apie vyrų ir moterų atlyginimų skirtumą?

A100 Pasiūlykite vienam iš savo komandos narių suvaidinti šią situaciją: jūs esate moteris darbo pokalbyje. Klausimai refleksijai: Kas buvo lengva pokalbio metu? Kas buvo sunku?

B20 Išvardinkite keturias tipines vyriškas profesijas. Kodėl įvardinote būtent šias profesijas?

B40 Išvardinkite penkis neapmokamo darbo pavyzdžius.

B60 Pasiūlykite vienam iš savo komandos narių su jumis debatuoti tema „Darbas socialinės rūpybos srityje: už ar prieš?“ Klausimai refleksijai: Kas buvo lengva debato metu? Kas buvo sunku?

B80 Diskusija grupėje tema „Vyras, dirbantis pusę etato: už ar prieš?“

B100 Pasiūlykite vienam iš savo komandos narių suvaidinti šią situaciją: jūs esate vyras darbo pokalbyje. Klausimai refleksijai: Kas buvo lengva pokalbio metu? Kas buvo sunku?

C20 Išvardinkite šešias profesijas sveikatos priežiūros srityje.

C40 Kas yra rūpybos profesija? Duokite apibrėžimą ir vieną pavyzdį.

C60 Pasiūlykite vienam iš savo komandos narių su jumis debatuoti tema „Darbas sveikatos priežiūros srityje: už ar prieš?“ Klausimai refleksijai: Kas buvo lengva debato metu? Kas buvo sunku?

C80 Diskusija grupėje: teigiami ir neigiami namų ūkio darbų pasidalinimo šeimoje aspektai.

C100 Diskusija grupėje: kodėl, jūsų nuomone, išskiriame tipines vyriškas ir moteriškas profesijas?

D20 .....

D40 .....

D60 .....

D80 .....

D100 .....

A20	B20	C20	D20
A40	B40	C40	D40
A60	B60	C60	D60
A80	B80	C80	D80

A100	B100	C100	D100
-------------	-------------	-------------	-------------

Metodas:	
PABŪK KITOKS	
Temos, aptartos taikant šį metodą:	
Sustiprinti jaunų žmonių suvokimą apie tai, kaip jų galimybes riboja socialiniai lyčių stereotipai ir heteronormatyvios visuomenės normos; padidinti supratimą apie tai, kaip binarinės (dvipusės) ir stereotipais paremtos socialinės lyčių normos kuria hierarchines galio struktūras; atkreipti dėmesį į savo pačių ir aplinkinių elgesį bei į lyčių lygybės problematiką įvairiose institucijose (pavyzdžiui, mokyklose).	
Tikslinė grupė:	
Profesinio orientavimo konsultantai, mokytojai, jaunimo darbuotojai.	
Reikmenys:	
Kortelė kiekvienam dalyviui, lenta, popieriaus lapai.	
Pasiruošimas:	
Kortelė kiekvienam dalyviui: <table border="1" style="margin-left: 20px;"> <tr> <td> <p>Tu esi</p> <ul style="list-style-type: none"> • kitos lyties • kitos seksualinės orientacijos. </td> </tr> </table>	<p>Tu esi</p> <ul style="list-style-type: none"> • kitos lyties • kitos seksualinės orientacijos.
<p>Tu esi</p> <ul style="list-style-type: none"> • kitos lyties • kitos seksualinės orientacijos. 	
Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):	
Iš viso 120–150 min.: įvadas 15', individualus darbas 15', darbas grupėse 45', bendra diskusija 60'	
Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:	
Dalyvių skaičius: 4–20.	
Eiga:	
<ul style="list-style-type: none"> • Įvadas ir metodinio pratimo pristatymas (apie 15'). Šio metodinio pratimo metu dalyviai įsivaizduos galimus pokyčius, kuriuos jie patirtų savo profesinėje srityje, jei būtų kitos lyties ar seksualinės orientacijos. Norint išvengti lyčių priešpriešos turėtų būti akcentuojamas pabuvimas <i>kita</i>, o ne <i>priešinga</i> lytimi. • Individualus darbas (apie 15'). Žaismingai paprašykite dalyvių įsivaizduoti, kad vieną rytą 	

jie atsibunda šiek tiek kitokie, kai tuo tarpu visa kita jų gyvenime lieka nepakitę. Paprašykite dalyvių išsirinkti vieną iš opcijų kortelėje (ar pasikeitė jų lytis, ar seksualinė orientacija) ir kuo nuoširdžiau bei išsamiau atsakyti į vieną iš žemiau pateiktų klausimų:

- Kas pasikeistų jūsų profesinėje srityje?
- Kaip reaguotų jūsų kolegos?
- Kaip reaguotų jūsų mokiniai?
- Ar elgtumėtės kitaip?
- Ar manote, kad turėtumėte daugiau / mažiau įtakos savo kolegų ar mokinių atžvilgiu?
- Kaip jaučiatės, atlikdami savo profesines pareigas?
- Kokiais aspektais jūsų situacija pagerėjo arba pablogėjo?
- Jeigu norite, galite pagalvoti apie pokyčius viešajame ir privačiame sektoriuje.
- Pabaigę individualų darbą dalyviai paskirstomi į mažas (daugiausiai 4 žmonių) grupes, kuriose jie aptaria savo išpūdžius bei pastebėjimus (apie 45’).
- Bendra diskusija (apie 60’). Pagal dalyvių pasirinkimus užrašykite jų pastebėjimus ant lentos:
  - Stulpeliuose: Pasirinkta lytis (vyras, moteris, kita) / pasirinkta seksualinė orientacija
  - Eilėse: Pokyčiai su kolegomis, mokiniais, savimi; ar turiu daugiau / mažiau įtakos?; kokiais aspektais mano situacija pagerėjo / pablogėjo?

Metodo taikymo tikslai:

Šiuo metodiniu pratimu siekiama atkreipti dalyvių dėmesį į tai, kaip jų pačių bei kitų žmonių pasirinkimus ir galimybes riboja lyčių stereotipai. Dalyviai taip pat skatinami pastebėti egzistuojančių nelygybės struktūrų įtaką jų profesiniam gyvenimui bei savo pačių lyčių stereotipais grįstas nuostatas apie save ir kitus.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šio metodinio pratimo metu mokymų vadovas atkreipia dėmesį į nelygiaverčius galios santykius tarp vyrų ir moterų bei socialinių normų ir lyčių stereotipų įtaką mūsų elgesiui bei nuostatoms. Šiuo metodiniu pratimu siekiama sukelti diskusiją apie nelygiavertę galios dinamiką tarp vyrų ir moterų, ugdyti empatiją, atkreipti dėmesį į stereotipus apie kitos lyties / orientacijos žmones.

Variacijos:

Šiam metodiniam pratimui galite pasirinkti kitas socialines kategorijas – religiją arba klasę.

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Dažnai savo kasdieniame gyvenime nesusimąstome, kokie yra lyčių ar seksualinės orientacijos skiriamieji socialiniai ir fiziniai bruožai. Šiuo metodiniu pratimu siekiama atkreipti dėmesį į tai, kaip skirtingoms socialinėms kategorijoms priklausantys žmonės elgiasi ar reaguoja į tam tikras situacijas. Žaismingai įsivaizduodami įvairias situacijas, dalyviai apmąsto savo pačių galimybes ir apribojimus. Dažnai savo pačių jaučiamus socialinius apribojimus dalyviai įvardija kaip kitų laisves: „Pagaliau galiu dėvėti, ką noriu, ir man nereikia rūpintis tuo, ką kiti pagalvos.“ Tokiu būdu dalyviai gana stereotipiškai apibūdina pastebėtą kitos socialinės grupės žmonių elgesį. Mokymų vadovui gali būti sunku tuo pačiu metu ir priimti, ir kritiškai vertinti šiuos stereotipais paremtus pasisakymus. Metodinio pratimo metu svarbu dalyviams paaiškinti, kas yra stereotipai ir kaip jie daro įtaką mūsų nuostatoms bei socialinės realybės suvokimui. Šiuo metodiniu pratimu skatinama diskusija apie socialinius lyčių vaidmenis, savybes ir elgesį. Šiame metodiniame pratime taip pat

išskiriami skirtingi lygmenys: organizacinė darbo struktūra, kolegos, mokiniai. Gali būti, jog dalyviai įvardins, kad moterys / vyrai turi daugiau problemų su kolegomis, bet ne su mokiniais. Metodinio pratimo metu taip pat atkreipiamas dėmesys į socialinių kategorijų sąveiką, kadangi dalyviai gali pasirinkti būti ne tik kitos lyties, bet ir kitos seksualinės orientacijos. Šių dviejų socialinių kategorijų sąveika įdomiai atskleidžiama bendros diskusijos metu, kai dalyviai aptaria panašumus ir skirtumus tarp socialinės lyties ir seksualinės orientacijos įtakos žmogaus gyvenimui.

Šaltiniai:

Šis metodas buvo išplėtotas projekte „Dialogue Between the Genders, GemTrEx – Gender Mainstreaming for Trainers and Expert and Jungenarbeit und Schule (Boyswork and school)“

Metodas:

KAS KĄ DARO?

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Lyčių stereotipai švietime ir profesiniame orientavime.

Tikslinė grupė:

Mokytojai ir profesinio orientavimo konsultantai, dirbantys su 11–13 m. jaunimu.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 20–25.

Reikmenys:

6 iškirptos popieriaus juostelės.

Pasiruošimas:

6 popieriaus juostelės, kuriose užrašyti netradiciniai profesiniai pasirinkimai: vyras, dirbantis slaugytoju, moteris karininkė, vyras, dirbantis vaikų darželio auklėtoju, moteris politikė, moteris pilotė, t.t.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

45 min.

Eiga:

- Mokymų vadovas pristato metodinį pratimą, papasakodamas apie darbo pasidalijimą tarp vyrų ir moterų iš istorinės perspektyvos. (5 min.)

Įvadinio teksto pavyzdys:

Per amžius žmonės manė, kad moterys turėtų užsiimti tik namų ruoša ir vaikų priežiūra. Gerbiamos moterys negalėjo dirbti už namų ribų. Daugelyje šalių moterys negalėjo turėti nuosavybės, pavyzdžiui, nusipirkti namo ar susitaupyti pinigų. Viskas, ką moteris turėjo, priklausė jos vyrui. Tokia visuomenės santvarka buvo normalizuota: moterys turėjo rūpintis namais ir artimaisiais, kai, tuo tarpu, vyras – būti šeimos galva ir išlaikytoju. Iš šio pavyzdžio paaiškėja, kad praeityje lyčių lygybė neegzistavo, tačiau, kokia yra situacija šiais laikais? Vis dar girdime, kad tam tikri profesiniai pasirinkimai yra netinkami berniukams ir mergaitėms. Berniukų ir mergaičių profesiniams pasirinkimams didelę įtaką daro jų tėvai

ir aplinkiniai, todėl dažnai jauni žmonės nepaiso savo pačių interesų ar pomėgių ir renkasi nenorimas profesijas. Ar tai teisingas pasirinkimas? Tokia bus šiandienos metodinio pratimo tema.

- Po to mokymų vadovas veda žaidimą „Atspėk mano profesiją“. Žaidimo taisyklės:
  1. Dalyviai suskirstomi į dvi komandas.
  2. Kiekviena komanda gauna po tris popieriaus juosteles su užrašytomis profesijomis.
  3. Tie komandos nariai, kurie gauna popieriaus juostelę, turi ją perskaityti ir pabandyti be žodžių paaiškinti savo komandai, kokia lytis ir profesija yra užrašyti. Šiai užduočiai dalyviai turi 2 min. Komanda turėtų atspėti profesiją ir žmogaus, turinčio šią profesiją, lytį.
- Komanda, kuri daugiausiai atspėjo, laimi. Jeigu dalyviai atspėjo tik profesiją, bet ne lytį (arba atvirkščiai), tuomet taškas nėra skiriamas. Taškas yra skiriamas tik tada, kai ir profesija, ir lytis yra atspėjami.
- Po žaidimo mokymų vadovas apibendrina rezultatus ir surengia trumpą diskusiją tema „Ar lytis nulemia mūsų profesinius įgūdžius ir talentus?“ (5 min.)
- Mokymų vadovas apibendrina diskusiją, atkreipdamas dėmesį į lyčių lygybės temą. (5 min.)

Metodo taikymo tikslai:

Supažindinti dalyvius su lyčių stereotipų tema, paskatinti susimąstyti apie tai, kas yra svarbiau: rinktis profesiją pagal savo pačių talentus ir pomėgius ar pagal šeimos ir visuomenės sukurtus lūkesčius ir standartus.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Šiuo metodu siekiama atkreipti dėmesį į neigiamus lyčių stereotipus bei jų įtaką profesijos pasirinkimui. Šio metodo metu taip pat siekiama sustiprinti jaunų žmonių suvokimą apie tai, kaip jų profesinius lūkesčius ir galimybes riboja lyčių stereotipai bei moteriškumo ir vyriškumo normos.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šio metodo metu gali kilti diskusija apie lyčių stereotipų poveikį berniukų profesinėms galimybėms bei būdus, kaip pasipriešinti socialinėms normoms ir lyčių stereotipams. Norint iššaukti šią diskusiją reikėtų žaidimo metu duoti dalyviams daugiau pavyzdžių su vyrais, turinčiais „moteriškas“ profesijas.

Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?

Šiuo metodu siekiama atskleisti netradicinio elgesio galimybių įvairovę. Šiuo metodu taip pat siekiama atkreipti dėmesį į tai, kaip tradicijomis ir socialiniais lyčių stereotipais paremti įsitikinimai gali trukdyti renkantis norimą profesiją. Taikydamas šį metodą, mokymų vadovas parodo, jog priešintis tradicijoms nėra visada taip sunku, kadangi pasaulyje yra daug žmonių, kurie pasirinko netipines profesijas ir pasiekė karjeros aukštumų.

Variacijos:

Šiam metodiniam pratimui galima sugalvoti kitokius profesijų pavyzdžius. Taip pat galima keisti laiką, skiriamą kiekvienai metodinio pratimo daliai (įvadui, pačiam žaidimui, diskusijai, apibendrinimui) priklausomai nuo grupės dydžio ir dinamikos.

Tolesni žingsniai:

Mokymų vadovas gali pasiūlyti atlikti šį testą namuose:

<http://www.cwsp.bg/htmls/page.php?lang=en&category=500&id=909&page=2>

Testo teiginių pavyzdžiai:

1. Pasaulyje yra tik vyrai inžinieriai.	Tai	Ne
	p	
2. Moterys yra labiau linkusios rūpintis kitais negu vyrai.	Tai	Ne
	p	
3. Moterys negali užimti galios ir įtakos pozicijų, kadangi jos nėra pajėgios prisiimti atsakomybės ar priimti svarbių sprendimų.	Tai	Ne
	p	
4. Pasaulyje yra daugiau studentų negu studentų.	Tai	Ne
	p	
5. Tik moterys gali būti slaugytojos.	Tai	Ne
	p	
6. Vyrai nėra pajėgūs rūpintis vaikais ar senyvo amžiaus žmonėmis.	Tai	Ne
	p	
7. Pasaulyje didžioji dauguma prezidentų ir premjerų yra moterys.	Tai	Ne
	p	
8. Tavo bendraklasė pasiūlo tau padėti su matematikos namų darbais. Tu atsisakai jos pagalbą, kadangi ji yra mergina, o merginos neišmano matematikos.	Tai	Ne
	p	

Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:

Šiuo metodiniu pratimu siekiama atkreipti dalyvių dėmesį į jų stereotipais grįstas nuostatas apie vyriškas ir moteriškas profesijas; skatinti diskusiją apie profesinę segregaciją pagal lytį; pastebėti neigiamą stereotipų poveikį žmonių profesiniams pasirinkimams; sustiprinti dalyvių suvokimą apie tai, kaip moteriškumo ir vyriškumo normos riboja jų pasirinkimus.

Šaltiniai:

Šis metodinis pratimas yra sukurtas Magdanelos Delineshevos, Rozos Dimovos ir Tatyanos Kmetovos (Centre of Women's Studies and Policies) projektui „Equal at School – Equal in Life“.

Daugiau apie metodą:

<http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=500&id=909>

Daugiau apie projektą: <http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=504&id=899>

Daugiau apie mokymo modulį:

<http://www.cwsp.bg/htmls/page.php?lang=en&category=504&id=899&page=4>

Metodas:

KAS IŠGELBĖS PASAULĮ?

Temos, aptartos taikant šį metodą:

Sustiprinti jaunų žmonių gebėjimą atpažinti socialinius lyčių stereotipus populiariojoje kultūroje (animaciniuose filmuose apie superherojus). Suprasti, kaip televizijoje ir animaciniuose filmuose sukuriamos socialinės lyčių normos ir kokią įtaką jos daro merginų ir vaikinių elgesiui bei tarpusavio santykiams.

Tikslinė grupė:

Mokytojai ir profesinio orientavimo konsultantai, dirbantys su 11–13 m. jaunimu.

Praktinis taikymas ir galimi apribojimai:

Dalyvių skaičius: 15–20.

Reikmenys:

Superherojų atvaizdai (gali būti pateikti skaidrėse), pavyzdžių galima rasti čia: <http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=500&id=908>, balta lenta rašymui.

Pasiruošimas:

Perskaitykite informaciją, pateiktą: <http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=500&id=908>.

Laikas (kiek numatyti laiko pratimui atlikti?):

45 min.

Eiga:

- Pristatymas: (10 min). Mokymų vadovas paaiškina dalyviams, jog bus aptariami jų vaikystės populiariausi animaciniai superherojai. Mokymų vadovas dalyvių paprašo pasidalinti, kas buvo jų mėgstamiausi superherojai ir kodėl.
- Mokymų vadovas paklausia: **Kodėl, jūsų nuomone, superherojai yra tokie vienodi?** Išgirdęs 2–3 atsakymus iš dalyvių, mokymų vadovas paaiškina, kad viena iš priežasčių, kodėl superherojai yra tokie panašūs, yra ta, jog animaciniai filmai yra riboto laiko. Kadangi animaciniai filmai dažnai būna trumpi, superherojai juose pristatomi skubotai. Superherojai yra vaizduojami stereotipiškai, kadangi tai sutaupo laiko ir leidžia vaikams greitai atpažinti veikėjus. Superherojų charakterio savybės ir išvaizdos bruožai yra atskleidžiami pagal jų lytį – tokiu būdu žiūrovai gali greitai ir lengvai atpažinti, ar veikėjas yra geras ar blogas, gražus ar bjaurus, vyriškas ar moteriškas.
- Mokymų vadovas paaiškina, kas yra socialiniai lyčių stereotipai, ir duoda populiariausių socialinių lyčių stereotipų pavyzdžių.

Stereotipo paaiškinimo ir socialinių lyčių stereotipų pavyzdžiai:

Stereotipas yra supaprastintas žmonių grupės vaizdavimas, apibūdinantis jų elgesį ar išvaizdą. Stereotipai gali būti teigiami („berniukai išmano matematiką“), bet dažniausiai jie būna neigiami („merginos yra blogos vairuotojos“) ir parodo tariamą pranašumą prieš tą žmonių grupę, kuri yra stereotipizuojama.

- Mokymų vadovas paskatina dalyvius sugalvoti daugiau socialinių lyčių stereotipų pavyzdžių.

Žaidimas (40 min.). Dalyviai turi atpažinti, kokie socialiniai lyčių stereotipai atskleidžiami populiariuosiuose superherojų filmuose. Mokymų vadovas pateikia pirmuosius pavyzdžius ir

padrašina dalyvius juos tęsti toliau. Kai lenta užpildoma 4–5 pavyzdžiais, dalyviai lygina skirtingas superherojų vyrų ir moterų savybes.

- Mokymų vadovas ant lentos nubrėžia du stulpelius: viename bus užrašomi superherojų vyrų, o kitame – moterų savybės.
- Po to dalyviams užduodami šie klausimai:
  - Kokie yra panašumai tarp moterų ir vyrų veikėjų?
  - Kokie yra jų skirtumai?

Diskusijos apibendrinimas. Dažniausiai stereotipinis elgesys, vaizduojamas animaciniuose filmuose, yra netikroviškas, supaprastintas ir labiau nuspėjamas negu elgesys realiame gyvenime.

Savybių pavyzdžiai:

Dažniausiai animaciniuose filmuose **superherojai vyrai** yra vaizduojami kaip stiprūs, žavingi, protingi, turintys mokslinių žinių. Dažnai jie turi dvi asmenybes: paprasto žmogaus (pageidautinai turtingo vyro) ir superherojaus, galinčio laiptoti sienomis, šokinėti ant stogų, greitai bėgti. Superherojaus tikslas yra tarnauti visuomenės labui, ginti silpnuosius ir nekaltuosius ir, žinoma, išgelbėti pasaulį. Šiam tikslui pasiekti superherojai naudoja specialius ginklus, skraidymo kostiumus, išmanius automobilius.

Superherojės moterys turi ne tik fizinės jėgos, bet ir magiškų galių, leidžiančių kontroliuoti kitų žmonių mintis ir emocijas. Superherojės taip pat turi telepatijos ir regeneracijos gabumų, išlavintus instinktus. Jos yra protingos, mylinčios, itin gražios ir patrauklios, elgiasi rafinuotai. Dažniausiai superherojės turi suvienyti savo galias su kitomis merginomis. Jų tikslas yra padėti bei palaikyti kitą superherojų (iš meilės arba dėl noro jį apginti nuo blogio). Superherojių ginklai yra minties galia, magiški papuošalai, kurie naudojami gynybai, peiliai ar kiti kovos menų atributai, labai retai šaunamieji ginklai.

- Galiausiai mokymų vadovas apibendrina diskusiją su šiais patarimais:
  - Mąstykite ir klausinėkite savęs visko. Klausimai yra dažnai svarbesni nei patys atsakymai. Be to, tikrame gyvenime nebūna vieno teisingo atsakymo kaip matematikoje.
  - Dėl to, jog realiame gyvenime nėra vieno teisingo kelio, niekas jums negali duoti instrukcijų, kaip būti vyru ar moterimi. Jūs turite atrasti atsakymą į šį klausimą individualiai. Nepamirškite, kad įvairovė padaro gyvenimą įdomesnį.
  - Galiausiai, jei sugrįžtume prie klausimo „kas išgelbės pasaulį?“, galbūt teisingiausias atsakymas būtų: vyrai ir moterys kartu – bendrų pastangų dėka.

Metodo taikymo tikslai:

Pastebėti ir suprasti visuomenei būdingus socialinius lyčių stereotipus ir normas, kuriuos formuoja televizija ir animaciniai filmai; pastebėti neigiamą stereotipų poveikį, jų įtaką merginų ir vaikinų lūkesčiams, galimybėms ir pasirinkimams.

Kaip šio metodo taikymas atskleidžia lyčių stereotipų poveikį?

Taikant šį metodą, atkreipiamas dėmesys į lyčių stereotipus ir vyriškumo ir moteriškumo normas bei jų įtaką merginų ir vaikinų gyvenimui, prisiimtiems socialiniams vaidmenims ir pasirinkimams.

Kaip šio metodo taikymas pasiūlo įvairesnes profesines galimybes vaikinams?

Šio metodo metu norima atkreipti dėmesį į televizijos ir animacinių filmų įtaką, formuojant lyčių stereotipus bei moteriškumo ir vyriškumo normas. Realiame gyvenime šie superherojai

neegzistuoja ir vaikinai gali rinktis bet kokią profesiją, kokios tik nori.
Kaip šio metodo taikymas sustiprina netradicinio elgesio galimybes?
Šiuo metodu skatinama diskutuoti.
Variacijos:
Žaidimą galima pakeisti kitokiu užsiėmimu: paskirstykite dalyvius į mažas grupes ir paprašykite sugalvoti trumpą scenarijų animaciniam filmui su netipiniais veikėjais. Aptarkite sugalvotus scenarijus bendros diskusijos metu.
Komentarai, patirtis, patarimai, rizikos:
Kai kuriose klasėse dirbti šia tema yra itin sunku, kadangi mokiniai būna labai aktyvūs ir energingi. Šis metodas geriau veikia mažose grupėse (daugiausiai 15 mokinių).
Šaltiniai:
Šis metodinis pratimas yra sukurtas Magdanelos Delineshevos, Rozos Dimovos ir Tatyanos Kmetovos (Centre of Women’s Studies and Policies) projektui „Equal at School – Equal in Life“. Daugiau apie metodą: http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=500&id=908 Daugiau apie projektą: http://www.cwsp.bg/en/htmls/page.php?category=504&id=899

